

DE NOORDWIJKSE METHODE

*Inspiratie thema ons dorp/onze stad
Midden- en bovenbouw*

Inhoudsopgave

Onderwerpen en doelen van de ateliers	3
Startweek	6
Boekentips	7
Atelier Aardrijkskunde.....	8
Aardrijkskunde - Infrastructuur.....	8
Aardrijkskunde - Atlas.....	11
Aardrijkskunde - Onderwerpen voor de verdiepende les.....	13
Atelier Geschiedenis.....	16
Geschiedenis – Geschiedenis van je eigen stad of dorp.....	16
Geschiedenis - Jouw dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog	19
Geschiedenis - Onderwerpen voor de verdiepende les.....	21
Atelier Biologie	23
Biologie - Flora	23
Biologie - Fauna	27
Biologie - Ecosysteem in mijn dorp of mijn stad	30
Biologie - Onderwerpen voor de verdiepende les	34
Atelier Burgerschap	37
Burgerschap - Gemeentelijk bestuur.....	37
Burgerschap - Sociale organisatie van mijn dorp of mijn stad	41
Burgerschap - Onderwerpen voor de verdiepende les	43
Atelier Kunst en cultuur	47
Kunst - Beeldende kunst.....	47
Kunst - Bekende kunstenaars.....	50
Kunst - Culturele activiteiten in jouw omgeving	52
Suggesties vrijdagmiddagatelier:	54
Afsluitende week	55
Bijlagen	56
Bijlage 1: Tabel kerndoelenoverzicht	57
Bijlage 2: Introductietekst WOII in Nederland	59
Bijlage 3: Tekst over exoten	61
Bijlage 4: Grondsoortenspel	61
Bijlage 5: Domino atlas.....	64
Bijlage 6: Gevelstenen.....	66
Bijlage 7: Weerwolven van jouw dorp of stad	67
Bijlage 8: Bingokaart 'De vrijwillige brandweer'	74

Onderwerpen en doelen van de ateliers

Aardrijkskunde atelier

Infrastructuur van je eigen dorp of stad

- Ik weet wat de onderdelen van de infrastructuur zijn en kan deze herkennen in mijn eigen stad of dorp. (wegen, gebouwen, verkeersroutes, architectuur)
- Ik heb kennis van de inrichting van de eigen omgeving. (wonen, werken, beroepen, inrichting stad/dorp/natuur, verkeer). *Bibliotheek, theater, ziekenhuis, politie, brandweer, gebedshuizen.*
- Ik weet welke belangrijke monumenten en bezienswaardigheden er zijn in mijn dorp of mijn stad.

Atlas

- Ik kan werken met de atlas en weet wat legenda en schaal is.
- Ik kan met Google maps inzoomen en navigeren binnen mijn eigen dorp of mijn eigen stad.
- Ik ken de topografie rondom mijn eigen dorp of stad
- Ik kan de kaart van mijn omgeving vergelijken met de werkelijke omgeving van mijn dorp/ mijn stad.
- Ik weet welke grondsoorten er in mijn omgeving voorkomen.

Onderwerpen voor verdiepende les

- Ik weet dat Klederdracht in Nederland in de 16e eeuw is ontstaan.
- Ik weet dat voor de bevolking op het platteland de klederdracht een belangrijke manier was om zich te onderscheiden van bewoners van andere streken of dorpen.
- Ik weet hoe de klederdracht in mijn dorp of stad er uit zag.
- Ik weet wat NAP is en hoe hoog of laag mijn dorp of stad ligt.

Geschiedenis atelier

Geschiedenis van je eigen stad of dorp

- Ik weet wat de onderdelen van de infrastructuur zijn en kan deze herkennen in mijn eigen stad of dorp. (wegen, gebouwen, verkeersroutes, architectuur)
- Ik heb kennis van de inrichting van de eigen omgeving. (wonen, werken, beroepen, inrichting stad/dorp/natuur, verkeer). *Bibliotheek, theater, ziekenhuis, politie, brandweer, gebedshuizen.*
- Ik weet welke belangrijke monumenten en bezienswaardigheden er zijn in mijn dorp of mijn stad.

Jouw dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog

- Ik weet wanneer de Tweede Wereldoorlog heeft plaatsgevonden.
- Ik heb basiskennis van de Tweede Wereldoorlog in Nederland.
- Ik weet welke gebeurtenissen er plaats vonden in mijn dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Ik weet welke historische personen, beelden/monumenten of straatnamen verwijzen naar de Tweede Wereldoorlog.

Onderwerpen voor verdiepende les (les 3 of 4)

- Ik kan mijn eigen geschiedenis uitzetten op een tijdbalk (familiestamboom).
- Ik weet waar de straatnamen naar verwijzen in mijn dorp of stad.
- Ik ken de geschiedenis van een bijzonder gebouw in mijn dorp of stad.

Biologie atelier

<p>De Regenmaker</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor het boek De Regenmaker heeft de Noordwijkse Methode de kans gekregen om een lespakket te ontwikkelen passend bij het boek.
<p>Flora</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik herken veel voorkomende planten en bomen in mijn omgeving aan de hand van hun kenmerken. Ik weet welke natuur te vinden is in en rondom mijn dorp of stad.
<p>Fauna</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik herken veel voorkomende insecten, vissen, reptielen, vogels en zoogdieren in mijn omgeving en kan hier kenmerken van benoemen.
<p>Ecosysteem in mijn dorp of stad</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik kan diverse dieren en planten plaatsen in een lokaal ecosysteem. Ik kan een voedselkringloop maken aan de hand van lokale dieren en planten. Ik weet wat exoten zijn en welke er in mijn omgeving voorkomen. Ik weet wat biodiversiteit is en hoe ik de biodiversiteit kan terugzien in mijn dorp of mijn stad. Ik weet wat een voedselketen is.
<p>Onderwerpen voor verdiepende les</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik weet welke vogels er voorkomen in mijn stad of dorp en kan deze tellen.

Burgerschap atelier

<p>Gemeentelijk bestuur</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik weet hoe mijn dorp of stad bestuurd wordt. Ik weet wat de taken zijn van de burgemeester en de wethouders. Ik weet wat lokale politieke partijen voor rol hebben. Ik weet waar ons gemeentehuis/stadhuis staat en wat daar allemaal gebeurt. Ik weet dat de burgemeester de baas is van de lokale politie en brandweer. Ik weet dat er wetten en regels zijn en ik begrijp waarom deze er zijn.
<p>Sociale organisatie van mijn dorp of stad</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik weet wat er georganiseerd wordt in mijn dorp of stad om elkaar te helpen of te leren kennen: vrijwilligerswerk, dorps huis/buurthuis, schoonmaakdag... Ik weet welke belangrijke evenementen er jaarlijks zijn. Ik weet welke (sport)verenigingen er zijn in mijn dorp of stad. Ik weet welke culturen er leven in mijn dorp/stad. Ik weet welke godsdiensten en gebedshuizen er in mijn dorp of stad zijn. Ik weet welke beroepen veel voorkomen in mijn dorp of stad.
<p>Onderwerpen voor verdiepende les</p> <ul style="list-style-type: none"> Ik weet dat Nederland een multiculturele samenleving is en hoe dat terug te zien is in mijn dorp of stad. Ik weet welke talen en dialecten er in mijn omgeving gesproken worden.

Kunst atelier

Beeldende kunst in de openbare ruimte

- Ik weet welke kunstwerken er in mijn buurt, dorp of stad te vinden zijn, door wie deze gemaakt zijn en wat hun betekenis of achtergrond is.
- Ik kan verschillende beeldaspecten van de kunstwerken benoemen zoals ruimte, vorm, kleur, textuur en compositie.

Bekende kunstenaars

- Ik weet welke bekende kunstenaars uit mijn dorp of stad komen, wat ze hebben gemaakt en bij welke kunststroming ze horen.
- Ik ken kunstwerken die over mijn dorp of stad gemaakt zijn.
- Ik kan verschillende beeldaspecten van de kunstwerken benoemen zoals ruimte, vorm, kleur, textuur en compositie.
- Ik weet welke musea er in mijn dorp of stad te vinden zijn.

Culturele activiteiten in jouw omgeving

- Ik kan culturele activiteiten benoemen zoals bijvoorbeeld muziek, dans, theater, film en fotografie en literatuur.
- Ik heb kennis gemaakt met een paar culturele activiteiten in mijn omgeving.
- Ik weet wat de achtergrond is van een paar culturele activiteiten in mijn omgeving.

Startweek

Lesideeën:

1. Bouw een eigen dorp/stad in Minecraft.
2. Vul het werkblad 'bij ons thuis' in: <https://yoo.rs/bij-ons-thuis-kinderboekenweek-2023-werkblad-thuisituatie-middenbouw-versie>
3. Organiseer een gastles van ouders die vrijwilligerswerk doen in het dorp/de stad.
4. Maak met de school een grote maquette van jouw stad/ dorp. De kinderen kunnen hun eigen huis maken van karton, de sportclub, de bioscoop etc. Voorbeeld: <https://makered.nl/projectweek-stad-van-de-toekomst/> [mb/bb]
5. Doe een speurtocht door de buurt of door je dorp/stad.
6. Maak een lijst van wat kinderen allemaal kunnen doen in jouw dorp of stad.
7. Teken jouw fijnste plekje in het dorp/de stad en schrijf erbij wat er zo fijn aan is.

Koppeling naar actualiteit:

Verzamel nieuws over je eigen stad of dorp en koppel dit aan de onderwerpen die je in de ateliers gaat behandelen: geschiedenis, infrastructuur/gebouwen, natuur/biologie, bestuur (gemeente), kunst.

Maak een vragenmuur

Besprek met de kinderen welke onderwerpen in de ateliers aan bod gaan komen. Wat zouden zij daarover willen leren? Schrijf de vragen op post-its en hang ze op. Kijk wekelijks welke vragen al beantwoord zijn in de ateliers. Als er aan het einde van het thema nog vragen over zijn, heb je tijd in de afsluitende week om hier antwoorden op te vinden.

Themawoorden:

Atelier aardrijkskunde: infrastructuur, monument, bezienswaardigheid, legenda, schaal, grondsoort, NAP, klederdracht.

Atelier geschiedenis: ontstaansgeschiedenis, historisch, gevelsteen, ambacht, gilde, stadsrechten, monument, Tweede Wereldoorlog, straatnaam.

Atelier biologie: planten, bomen, natuurgebied, insecten, vissen, reptielen, vogels, zoogdieren, kriebelbeestjes, biodiversiteit, flora, fauna, ecosysteem, voedselkringloop, exoten, voedselketen.

Atelier burgerschap: gemeentelijk bestuur, burgemeester, wethouder, politieke partij, gemeentehuis/stadhuis, wetten en regels, sociale organisatie, evenement, vereniging, cultuur, multicultureel, taal, dialect.

Atelier kunst en cultuur: beeldende kunst, beeldaspecten, kunstenaar, kunststroming, kunstwerk, culturele activiteiten, muziek, dans, theater, film en fotografie, creatief schrijven, cultureel erfgoed.

Huiswerkopdracht:

1. Maak een foto van jezelf in jouw huis of kamer. Schrijf hierbij wat je thuis graag doet.
2. Zoek uit waar jouw familie vandaan komt en maak een stamboom met plaatsen.
3. Maak een foto van een gebouw/beeld/bijzondere plek in jouw dorp of stad. De anderen raden wat en waar dit is.
4. Interview iemand in jouw dorp of stad over een onderwerp dat met jouw dorp of stad te maken heeft.

Startactiviteit:

1. Zing het schoollied met alle kinderen op het plein. Of zoek uit of er een lied gemaakt is van het dorp of de stad.
2. Doe een speurtocht door het dorp of de stad.
3. Houd een vossenjacht langs belangrijke gebouwen in het dorp of de stad.

Boekentips

- **Weet je nog, opa? Vivian den Hollander**
Tom en Mila gaan met opa Bak mee naar een feest in zijn oude dorp. Ze doen spelletjes van vroeger en gaan naar zijn oude school. AVI-M4. Vanaf ca. 7 jaar.
- **Post voor Oscar, Lisa Manuels** (zoekboek)
Oscar is postbode. Al vijf jaar bezorgt hij in het dorp liefdesbrieven, kaartjes, cadeautjes en zelfs flessenpost. Vandaag bezoekt Oscar acht adressen en overall maakt hij een praatje. En in elk huis is wel iets te tellen of te zoeken. Groot prentenboek met vrolijk gekleurde collages en zoekopdrachten. Vanaf ca. 4 jaar.
- **Dorpen en steden, Izzi Howell**
Leer alles over het leven in dorpen en steden over de hele wereld. Met kleurenillustraties. Vanaf ca. 9 t/m 12 jaar.
- **Bevolking, Izzi Howell**
Is de bevolking goed verdeeld over de aarde? Lees van alles over bevolkingsdichtheid en -spreiding, dorpen en steden, migratie en over overbevolking. Met kleurenillustraties. Vanaf ca. 10 t/m 13 jaar.
- **Naar de stad, Emy Geyskens**
Miel woont op een boerderij in een dorp. Als hij gaat logeren bij zijn nichtje Divine in de stad is dat wel even wennen! Prentenboek over de verschillen tussen dorp en platteland, met paginagrote kleurenillustraties. Vanaf ca. 4 t/m 6 jaar.
- **Stad en land... Arend van Dam**
Vijftig voorleesverhalen over mens en natuur in Nederland. Waar ligt ons oudste bos en wat is het wildste dier in ons land? Het antwoord op dit soort vragen vind je in de vijftig verhalen over de natuur. Met poster en veel waterverfillustraties. Vanaf ca. 9 t/m 12 jaar.
- **De stad, Peter Dennis**
Met hulp van gekleurde dwarsdoorsnedetekeningen wordt getoond hoe een dorp uit de oudheid in de loop van de eeuwen verandert in een moderne stad. Vanaf ca. 10 jaar.
- **Zomaar een straat door de eeuwen heen, Anne Millard**
Het leven in een dorp aan een rivier vanaf de prehistorie tot heden. Prentenboek met gedetailleerde illustraties in kleur en een korte tekst. Vanaf ca. 10 jaar.
- **Avonturen in de stad, Terry Denton**
Durfal Wombat en pechvogel Vos zijn dikke vrienden. Samen beleven ze allerlei gekke en grappige avonturen in de stad. Met veel stripachtige illustraties. Vanaf ca. 7 jaar.
- **Haas in de stad, Annemarie Bon**
Haas en zijn dierenvrienden uit het bos hebben allemaal een gratis dagje naar de stad gewonnen. Omdat ze allemaal iets anders willen bezoeken, splitsen ze zich op. Maar is iedereen wel op tijd terug bij de bus? Vanaf ca. 5 jaar.
- **De oude stad, Marian van Gog**
De eerste steden ontstonden in de tijd van de ridders. Lees wat de markt ermee te maken heeft. En ook hoe zo'n stad er toen uitzag. Met kijkplaat en grote kleurenfoto's en -tekeningen. Voorlezen vanaf ca. 4 jaar, zelf lezen vanaf ca. 7 jaar.
- **Wonen in een stad, Ellen Labrecque**
Wat betekent het om in een stad te wonen? Lees wat de voor- en nadelen hiervan zijn. Met voorbeelden uit allerlei landen, grote kleurenfoto's en enige vragen. Makkelijk te lezen. Vanaf ca. 8 t/m 10 jaar.
- **Op safari in de stad, Monique van der Zanden**
Wist je dat er ook in de stad veel dieren en planten zijn? Lees over kikkers die uit hun vel springen en ratten die kampioen zwemmen en duiken zijn. Met kleurenfoto's en -illustraties. Vanaf ca. 9 t/m 11 jaar.

Atelier Aardrijkskunde

Onderwerp 1: Infrastructuur van je eigen dorp of stad

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet wat de onderdelen van de infrastructuur zijn en kan deze herkennen in mijn eigen stad of dorp. (wegen, gebouwen, verkeersroutes, architectuur)
- Ik heb kennis van de inrichting van de eigen omgeving. (wonen, werken, beroepen, inrichting stad/dorp/natuur, verkeer). *Bibliotheek, theater, ziekenhuis, politie, brandweer, gebedshuizen.*
- Ik weet welke belangrijke monumenten en bezienswaardigheden er zijn in mijn dorp of mijn stad.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Open Google Maps en zoom in op het dorp of de stad. Wat herkennen de kinderen? Kunnen ze hun eigen huis vinden? Laat de kinderen hier zelf mee stoeien.
- Print een kaart van de eigen omgeving en laat de kinderen de route van school naar huis erin tekenen. Hoe kom jij naar school? Wat zien ze onderweg allemaal qua infrastructuur? Infrastructuur zijn voorzieningen in en rond een wijk waardoor het beter kan functioneren, zoals verharde wegen, spoorlijnen, leidingen, havens, bruggen en vliegvelden. Laat ze een lijstje hiervan maken.
- Maak foto's van allerlei soorten infrastructuur, zoals verharde wegen, spoorlijnen, leidingen, havens, bruggen en vliegvelden. Laat de kinderen op een kaart aangeven waar deze te vinden zijn in hun omgeving.
- Elke dag worden er nieuwe gebouwen gemaakt: flats, stadions, bruggen. Wetenschappers hebben ontdekt dat de aarde bijna te zwaar is. Door haar overgewicht zakt ze elk jaar een klein stukje in de ruimte. Echt waar of kletspraat? <https://schooltv.nl/video/wordt-de-aarde-te-zwaar-clipje-uit-studio-snugger/> [mb] Ga met de kinderen in gesprek, zou hun dorp of stad te zwaar zijn?
- Ken jij de belangrijke plaatsen of gebouwen in jouw dorp of stad? Sommige zijn belangrijker dan anderen. (Gebruik bijlage 1 uit de uitgewerkte lessen van aardrijkskunde) en geef aan wat jouw mening is:
 - 3 = heel belangrijk
 - 2 = belangrijk
 - 1 = niet zo belangrijk

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Belangrijke plaatsen en gebouwen in jouw eigen dorp of stad:
<https://www.klasement.net/downloadbaar-lesmateriaal/42714/belangrijke-plaatsen-en-gebouwen-in-je-gemeente/?previous#preview>

Filmpjes:

- Interactieve schoolplaat over de inrichting van Nederland. Je kunt de eigen omgeving aanklikken en daar op inzoomen.
<https://www.ntr.nl/html/micrio/schooltv/deinrichtingvannederland/> [bb]
- Om elke dorp of stad lopen snelwegen. Door wie en hoe zijn de snelwegnummers bepaald?
<https://schooltv.nl/video/door-wie-zijn-de-snelwegnummers-bepaald-de-a-van-autosnelweg/#q=wegen> [mb/bb]
- Wat is de geschiedenis van de infrastructuur in Nederland:
<https://schooltv.nl/video/infrastructuur-de-geschiedenis-van-de-infrastructuur-in-nederland/> [bb]
- Stadsverwarming is ook een deel van de infrastructuur. In veel steden en dorpen is de stadsverwarming aan elkaar gekoppeld, daardoor gebruiken ze maar een warmtebron. <https://schooltv.nl/video/stadsverwarming-een-gezamenlijke-warmtebron/#q=stad> [mb/bb]
- Ecoducten zie je niet alleen over snelwegen, maar worden ook gebruikt om natuurgebieden met elkaar te verbinden. Op die manier kunnen planten en dieren beter overleven. <https://schooltv.nl/video/ecoducten-natuurverbindingen/> [mb/bb]

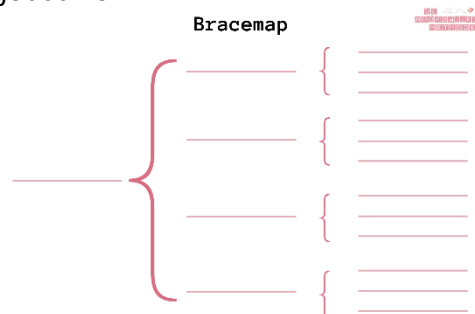
Teksten:

- Het bouwen van een nieuwe wijk en wat daarbij komt kijken:
<https://www.docukit.nl/spreekbeurt/een-nieuwe-wijk> [mb/bb]
- Bouwkunst: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/bouwkunst> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Horend bij filmpje 'wie heeft de snelwegnummers bepaald?'
Laat een kaart (of Google maps zien) van de omgeving om jullie dorp of stad. De kinderen zoeken op welke (snel)wegen ze om de stad heen vinden (of kleuren dit op een uitgeprinte kaart) en begrijpen waar de (snel)wegnummers uit bestaan.
- Maak een Bracemap over de tekst van bouwkunst. Denk aan materialen, stijlen, hoge gebouwen en oude gebouwen.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Bouw met lego je eigen dorp of stad na. Verdieping: maak een plattegrond en een luchtfoto van jouw dorp of stad.
- Maak een plattegrond van jouw dorp of stad en pas het aan wanneer het jouw ideale dorp of stad is. Wat zou jij veranderen aan de inrichting? BB kan werken met legenda en schaal.
- Laat de leerlingen een plattegrond tekenen van het gebied rondom de school. Hoe kom jij naar school toe? Teken minstens 3 onderdelen van infrastructuur en benoem deze. BB kan werken met legenda en schaal.
- Kijk naar de eigen omgeving via Google Maps en teken het na. Wat zien we op de kaart en wat zien we in het echt?
- Breng in kaart welke functies jouw dorp of stad heeft. Wat is er allemaal in het dorp of de stad.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Wat is het verschil tussen een stad en een dorp? (Verbanden leggen)
- Wat zou jij willen veranderen aan de infrastructuur in jouw dorp of stad en waarom? (Creatief denken/Persoonlijke relevantie)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 2: Atlas

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik kan werken met de atlas en weet wat legenda en schaal is.
- Ik kan met Google maps inzoomen en navigeren binnen mijn eigen dorp of mijn eigen stad.
- Ik ken de topografie rondom mijn eigen dorp of stad
- Ik kan de kaart van mijn omgeving vergelijken met de werkelijke omgeving van mijn dorp/ mijn stad.
- Ik weet welke grondsoorten er in mijn omgeving voorkomen.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Gebruik de interactieve plaat over grondsoorten in Nederland: <https://schooltv.nl/link/het-nederlandse-landschap/> Welke grondsoort kom je tegen bij jouw dorp of stad? Kun je dit ook in de atlas terugvinden?
- Kijk in de atlas naar het eigen dorp of stad. Wat ligt er rondom ons eigen dorp of stad? Maak een lijst met dorpen en steden uit de omgeving en laat de kinderen deze opzoeken in de atlas. Hoe ver ligt jouw dorp of stad van een andere plek?
- Laat monsters zien van verschillende grondsoorten of grondlagen, bijvoorbeeld zand, klei en grint. Wat ligt er onder hun eigen voeten?
- Speel het spel domino over de atlas (zie bijlage 5).
- Zoom met Google Maps in op de eigen omgeving. Laat kinderen hier zelf mee stoeien en herkenbare punten zoeken.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Atlasvaardigheden: <https://maken.wikiwijs.nl/154020/Atlasvaardigheden#!page-5687729>
- Nederland in de atlas: <https://jufdominique.nl/aardrijkskunde-groep-5-atlas/> [mb]

Filmpjes:

- Schaalverdeling. Kaarten en plattegronden zijn op schaal getekend: <https://schooltv.nl/video/schaalverdeling-kaarten-en-plattegronden-zijn-op-schaal-getekend/#q=schaal> [bb]
- Verschillende grondsoorten: <https://schooltv.nl/video/grondsoorten-harde-droge-of-natte-grond/#q=mijn%20omgeving> [mb]

Teksten:

- De atlas: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/de-atlas> [mb/bb]
- De wereld in kaart gebracht: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/wereld-in-kaart-gebracht> [bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Speel het grondsoorten spel (zie bijlage 4).
- Maak een wereldreis door de atlas. Begin bij jouw eigen dorp of stad. Hoe verder je bladert in het boek, hoe verder je van huis bent. De atlas begint met kaarten van Nederland. Hierna komen de andere landen van Europa. Daarna komen de kaarten van alle landen buiten Europa.
- Teken het klaslokaal op schaal. [bb]
- Doe een spel waarbij je het kaartnummer en de coördinaten geeft. Welke plaatsen of wateren vinden de kinderen allemaal in dit vak?

Vaardighedendoelen (zie het werkvormendocument)

Werkvorm:

- Maak een eigen atlaskaart van jouw dorp of stad. Zorg ook voor een legenda.
- Ga met Google Maps naar een eigen gekozen gebied en schrijf een verhaal in de ik-vorm over iemand die daar woont.
- Maak atlas opzoek opdrachten in een quiz.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Onderzoek jouw eigen regio in de atlas of via Google Maps. Wat kun je erover vertellen? (Kritisch denken)
- Waar zou jij graag willen wonen in jouw dorp of stad en waarom? (Persoonlijke relevantie)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor de verdiepende les

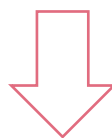
Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet dat Klederdracht in Nederland in de 16e eeuw is ontstaan.
- Ik weet dat voor de bevolking op het platteland de klederdracht een belangrijke manier was om zich te onderscheiden van bewoners van andere streken of dorpen.
- Ik weet hoe de klederdracht in mijn dorp of stad er uit zag.
- Ik weet wat NAP is en hoe hoog of laag mijn dorp of stad ligt.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

Pak de eerder behandelde lesdoelen terug door gericht de voorkennis te activeren. Bijvoorbeeld d.m.v.:

- Waar of niet waar?
 - In Nederland zijn de klederdrachten in de 16de eeuw ontstaan. WAAR
 - Klederdracht gaf de mensen een gevoel van saamhorigheid. WAAR
 - De kleding werd vaak door de kleermaker genaaid, gebreid, gehaakt en versteld. NIET WAAR (dit werd vaak zelf gedaan)
 - Er zijn drie verschillende verschijningen: de daagse dracht, de zondagse dracht en de rouwdracht. WAAR
 - De daagse dracht werd ook gedragen op feestelijke dagen. NIET WAAR (dan werd de zondagse dracht gedragen)
 - Bij een sterfgeval in de familie werd de klederdracht aangepast en droegen de mensen alleen zwarte en grijze kleding. WAAR
- Placemat
Voor de werkvorm placemat heb je groepjes nodig van drie of vier leerlingen. Er wordt een onderwerp of vraag verteld. Iedere deelnemer vult in één hoek van de placemat zoveel mogelijk ideeën in. Na een paar minuten gaan de leerlingen met elkaar overleggen. Welke ideeën vinden ze het beste? Waar zijn ze het allemaal over eens? Deze ideeën schrijven ze op in het middelste vak. Dit laatste vak kunnen ze presenteren aan de rest van de klas.
Door werkvorm placemat in de typen op google kom je bij documenten van de placemat die je kunt uitprinten en gelijk kunt gebruiken.
- Zoek iemand die
Zoek iemand met het juiste antwoord of de juiste afbeelding bij het woord etc. Doe dit lopend over het plein of speellokaal.
- Mix en koppel
Maak kaartjes met begrippen en omschrijvingen van die begrippen. Geef iedere leerling een kaartje en laat ze op zoek gaan naar juiste paren.
- Welk verhaal is de waarheid?
Vertel twee verhalen over een onderwerp. De leerlingen bespreken met elkaar welk verhaal klopt.
- Bekijk met de kinderen de hoogtekaart waarop precies staat hoe hoog alle plekken in Nederland liggen en zoek uit hoe hoog jouw dorp of stad ligt:
<https://www.krnwtr.nl/nieuws/hogtekaart-van-nederland/#hogtekaart>
Ongeveer een kwart van Nederland ligt onder het NAP (gemiddeld zeeniveau) en zo'n 30% van ons land is gevoelig voor rivier overstromingen. Het is daarom maar goed dat er dijken zijn. Die beschermen ons tegen het hoge (zee)water.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

Filmpjes:

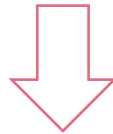
Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Klederdracht uit Staphorst: <https://schooltv.nl/video/klederdracht-omdat-het-mooi-is-klederdracht-uit-staphorst/#q=klederdracht> [mb/bb]
- Kaartlezen in de bergen. Ook op een platte kaart kun je de hoogte aflezen: <https://schooltv.nl/video/kaartlezen-in-de-bergen-ook-op-een-platte-kaart-kun-je-de-hoogte-aflezen/#q=legenda> [mb/bb]

Teksten:

Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Klederdracht: <https://wikikids.nl/Klederdracht>
- <https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/dalfsen/klederdracht>

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

Test kort wat voor nieuwe informatie de kinderen hebben geleerd of vraag de kinderen wat ze is opgevallen en wat ze er leuk aan vinden d.m.v. een coöperatieve werkvorm, bijvoorbeeld:

- *Watch – think – wonder* of *Read – think – wonder*.
 - *Watch/Read*: Lees of bekijk de informatie: noem om de beurt iets dat je hebt gezien (film) of gelezen (tekst).
 - *Think*: Bespreek met elkaar je gedachten over de film of tekst.
 - *Wonder*: Op welke vragen zou je graag antwoord willen hebben of waar ben je nieuwsgierig naar geworden?
- **Binnen/buitenkring:**
Een groepje kinderen staat in een cirkel met de rug naar de cirkel toe. Evenveel kinderen staan hier tegenover. Ze bespreken een vraag of onderwerp met het kind tegenover zich. Op een teken van de leerkracht, wisselt de buitenste kring met de klok mee naar een volgend kind, zodat je steeds een andere gesprekspartner hebt. Met deze gesprekspartner bespreek je de volgende vraag of het volgende onderwerp.
- Zoek in de atlas op wat de hoogte is van jouw dorp of stad. Op elke kaart staat een legenda. In sommige legenda staan kleuren die je terugziet op de kaart. Daarmee wordt de hoogte aangegeven. Elke kleur staat voor een bepaalde hoogte. Op sommige kaarten staan ook hoogtelijnen. Die geven aan hoe steil of hoe glooiend het landschap is.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

Kies een werkvorm om de opgedane stof te verwerken, bijvoorbeeld:

- Ontwerp klederdracht passend bij jouw dorp of stad van vuilniszakken en kosteloos materiaal.
- Presenteer wat je weet over het onderwerp in de vorm van een toneelstuk.
- Verzin een ritme/rap/rijm/versje om de informatie te onthouden.
- Maak een Instagrampost/Wikipediapagina of Facebookpagina over het onderwerp.
- Maak een fotocollage waarin je de lessen samenvat.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

Kies een Denkbubbel in je verwerkingsvorm.

- Welke landen kennen nog meer typerende klederdracht? (Kritisch denken)
- Wat zijn de specifieke delen van klederdracht? (Kritisch denken)
- Wat vind jij mooi aan klederdracht? (Persoonlijke relevantie)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Laat de kinderen hun opdracht aan elkaar presenteren en elkaars werk controleren a.d.h.v. de checklist. (Tip: doe dit in kleine groepjes voor een grotere betrokkenheid en tijdwinst.)

Atelier Geschiedenis

Onderwerp 1: Geschiedenis van je eigen stad of dorp

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik kan belangrijke geschiedkundige gebeurtenissen uit mijn eigen dorp of stad op de tijdlijn zetten. (Ontstaansgeschiedenis, verschillende tijdperken, Romeinen, Vikingen)
- Ik weet welke historische personen uit mijn dorp of mijn stad komen en waarom zij belangrijk zijn geweest in de geschiedenis.
- Ik weet hoe de naam van mijn dorp of stad is ontstaan.
- Ik weet welke ambachten en gilden vaak voorkwamen in mijn dorp of mijn stad. (Gevelstenen)
- Ik weet wanneer mijn stad stadsrechten heeft gekregen en waarom.
- Ik weet hoe handel invloed heeft gehad op de ontwikkeling van mijn dorp of mijn stad.
- Ik weet welk wat cultureel erfgoed is en welk cultureel erfgoed te vinden is in mijn omgeving.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- De leerkracht zoekt uit waar de naam van het dorp/de stad vandaan komt en maakt een meerkeuzevraag hierover. De kinderen moeten raden wat het goede antwoord is.
- Doe een doorgeefbrainstorm met de kinderen over de vraag 'Wat weten zij over de geschiedenis van hun eigen dorp of stad?'. Bij een doorgeefbrainstorm schrijven groepjes alles op dat ze weten over het onderwerp. Daarna geven ze hun vel door aan een ander groepje. Deze vult de lijst aan met de onderwerpen die nog niet op het vel staan. Daarna wordt het vel weer doorgegeven naar het volgende groepje...
- Doe een waar-niet waar opdracht met feiten over de geschiedenis van het eigen dorp of stad.
- Doe een binnencirkel – buitencirkel met vragen over de geschiedenis van het eigen dorp of stad.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Staat er in jullie eigen omgeving bijzondere (natuur) gebieden of gebouwen op de Werelderfgoedlijst van UNESCO? Gebruik dan één van deze lespakketten: <https://www.werelderfgoed.nl/nl/onderwijs/wegwijzer/lespakket-10-15-jaar>
- In 'De stad groeit' kijken we naar de ontwikkeling van jouw woonplaats (alleen als je in een stad woont). <https://www.geographixs.com/stad-groeit.html> Vul de naam van de stad in en je vindt veel informatie d.m.v. teksten en plaatjes.
- Canon van Nederland over de Romeinse limes: <https://www.canonvannederland.nl/nl/romeinselimes>
- Monumenten in jouw omgeving: <https://openmonumentenklassendag.nl/> [bb]

Filmpjes:

- Stadsrechten: <https://schooltv.nl/video/stadsrechten-regels-en-wetten-van-een-stad/#q=stadsrechten> [mb/bb]
- Wat is een gilde? <https://schooltv.nl/video/wat-is-een-gilde-beroepsgroepen-in-de-middeleeuwen/#q=gildes> [mb/bb]
- Oude grens van het Romeinse Rijk dwars door Nederland: <https://schooltv.nl/video/wat-is-de-romeinse-limes-oude-grens-van-het-romeinse-rijk-dwars-door-nederland/> [mb/bb]
- Klokhuis over de Romeinse Limes: <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-werelderfgoed-romeinse-limes/> [mb/bb]
- Inleidende video over gevelstenen: <https://www.youtube.com/watch?v=7XFyMaRaTw8&t=1s>
- https://rce.webgispublisher.nl/?map=RCE_Erfgoedmonitor [mb/bb]

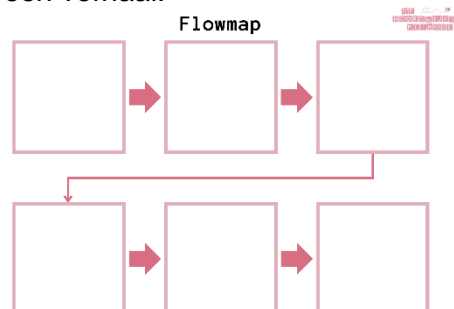
Teksten:

- Romeinse Limes in Nederland: <https://www.romeinen.nl/onderwijs/voor-leerlingen/de-romeinse-tijd-in-nederland/de-romeinse-limes-in-nederland>
- Boek van Arend van Dam 'De Vikingen! Verhalen over de Noormannen in Nederland.'
- Nederland in de Middeleeuwen, Nederland in de Prehistorie en Nederland in de Romeinse tijd: <https://www.rmo.nl/museumkennis/archeologie-van-nederland/> [bb]
- Wat is cultureel erfgoed? Erwtensoep is vanaf nu cultureel erfgoed. <https://www.kidsweek.nl/nieuws/erwtensoep-voortaan-cultureel-erfgoed> [mb] Wat is bij jullie in de omgeving cultureel erfgoed?

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Maak een flowmap bij een verhaal.

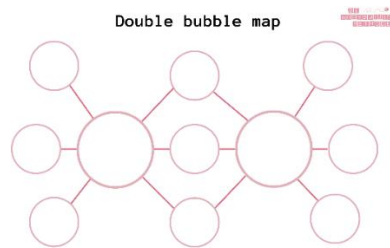
- Laat plaatjes zien (bijlage 6) van gevelstenen. Welke gildes halen de kinderen eruit?

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Vergelijk de geschiedenis van je eigen dorp met een stad in de buurt of andersom. Maak een double bubble map met de overeenkomsten en verschillen qua geschiedenis.

- Zet belangrijke geschiedkundige gebeurtenissen uit jouw eigen dorp of stad op de tijdlijn. (Denk aan de ontstaansgeschiedenis, verschillende tijdperken zoals de prehistorie, Romeinen, Vikingen, Middeleeuwen, vorige eeuw.)
- Maak met de klas een overzichtsboekje met een korte biografie over historische personen uit je dorp of stad. Elk kind (of een groepje kinderen) maakt een pagina over een andere persoon.
- Schrijf een aanbeveling waarom iets in jouw dorp of stad cultureel erfgoed zou moeten worden.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Hoe zou het zijn als je 100 jaar geleden in jouw dorp of stad woonde? (Perspectief nemen)
- Welk stukje geschiedeins uit jouw dorp of stad had je wel willen meemaken? (Persoonlijke relevantie)
- Welke geschiedenis uit jouw dorp of stad is belangrijk geweest voor hoe het nu is? (Waardebepaling)
- Hoe zou het zijn als een bepaalde gebeurtenis in de geschiedenis niet had plaatsgevonden in jouw dorp of stad? (Creatief denken)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 2: Jouw dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet wanneer de Tweede Wereldoorlog heeft plaatsgevonden.
- Ik heb basiskennis van de Tweede Wereldoorlog in Nederland.
- Ik weet welke gebeurtenissen er plaats vonden in mijn dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Ik weet welke historische personen, beelden/monumenten of straatnamen verwijzen naar de Tweede Wereldoorlog.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Vertel over het algemeen verloop van de Tweede Wereldoorlog in Nederland (zie bijlage 2).
- Vertel een lokaal verhaal wat echt gebeurd is tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Filmpjes:

- Verschillende afleveringen over de Tweede Wereldoorlog in bepaalde gebieden:
<https://anderetijden.nl/dossier/53/Tweede-Wereldoorlog-in-Nederland> [mb/bb]

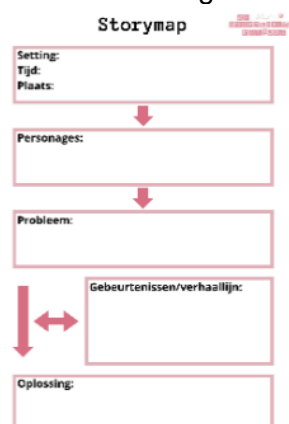
Teksten:

- Zie bijlage 2 Tekstverloop Tweede Wereldoorlog in Nederland.

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Vat een verhaal uit de Tweede Wereldoorlog samen in een story map.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Maak een overzicht met gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog die hebben plaatsgevonden in jouw stad of dorp en plak of teken hier een afbeelding bij.
- Verplaats je in de tijd van Tweede Wereldoorlog en schrijf een dagboekverhaal over jouw belevenissen in jouw dorp of stad.
- Ontwerp een oorlogsmonument voor jouw stad of dorp.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Verplaats je in de tijd van de Tweede Wereldoorlog. Wat zou jij heel bijzonder hebben gevonden? (Perspectief nemen)
- Welke rol speelde jouw dorp of stad tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse geschiedenis? (Verbanden leggen)
- Ken jij nog mensen die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt? (Persoonlijke relevantie)
- Welke verwijzingen in jouw dorp of stad kom je tegen die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog? (Verbanden leggen)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor de verdiepende les

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik kan mijn eigen geschiedenis uitzetten op een tijdbalk (famielstamboom).
- Ik weet waar de straatnamen naar verwijzen in mijn dorp of stad.
- Ik ken de geschiedenis van een bijzonder gebouw in mijn dorp of stad.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

Pak de eerder behandelde lesdoelen terug door gericht de voorkennis te activeren. Bijvoorbeeld d.m.v.:

- Verzamel vragen: Leerlingen schrijven vragen op over de kennis die ze zojuist hebben geleerd en stellen deze vragen aan leerlingen al lopend over het plein.
- Hoekenquiz: Je stelt een vraag aan de klas en elke hoek van het klaslokaal representeert een ander antwoord. De leerlingen lopen naar de hoek van hun keuze. Je kunt ook voor een links-rechtsvariant kiezen waarbij je twee antwoorden hebt. Andere variant van de werkvorm hoeken: Zorg voor verschillende vragen of opdrachten en hang ze op verschillende plekken in de klas op. De leerlingen gaan in kleine groepjes langs de verschillende hoeken en bespreken steeds de vraag of opdracht.
- Sorteren: Geef de leerlingen verschillende plaatjes van bijvoorbeeld dierensoorten of gebeurtenissen uit de geschiedenis. Laat ze deze plaatjes op volgorde leggen of in categorieën sorteren. Waarom hebben ze deze keuzes gemaakt?
- Stellingen & post-it's: Schrijf enkele stellingen op het bord. Deel groene en rode post-it's uit. Laat de leerlingen een groene post-it pakken als ze denken dat de stelling klopt en rood als ze denken dat deze fout is. Op de post-it schrijven ze een onderbouwing zodat je eventuele misvattingen snel kan vinden en bespreken.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Filmpjes:

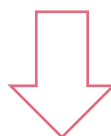
Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- De Romeinen die steden en wegen bouwden.
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-romeinse-wegen/#q=wegen> (bb)

Teksten:

Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Waar komen straatnamen vandaan?:
<https://www.quest.nl/maatschappij/geschiedenis/a34652770/waar-komen-straatnamen-vandaan/#:~:text='Straten%20werden%20vernoemd%20naar%20herkenningspunten,waren%20er%20toen%20nog%20niet.>
- Wie bedenkt straatnamen?: https://willemwever.kro-ncrv.nl/vraag_antwoord/de-maatschappij/wie-bedenkt-straatnamen

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

Test kort wat voor nieuwe informatie de kinderen hebben geleerd of vraag de kinderen wat ze is opgevallen en wat ze er leuk aan vinden d.m.v. een coöperatieve werkvorm, bijvoorbeeld:

- Wandel - wissel uit: Alle leerlingen verspreiden zich onafhankelijk van elkaar in het lokaal. Als de leerkracht 'Sta still!' roept, dan stopt iedereen. Elke leerling vormt een duo met degene die het dichtst bij staat. De leerkracht stelt een vraag of geeft een opdracht. De duo's wisselen hun antwoorden uit.
- Tweegesprek op tijd.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

Kies een werkvorm om de opgedane stof te verwerken, bijvoorbeeld:

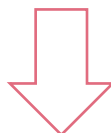
- Zoek naar informatie over de geschiedenis van een bijzonder gebouw in jouw dorp/stad. Maak hier een informatiekaart over.
- Zoek uit waar de straatnamen in jouw dorp/stad naar verwijzen. Maak er een quiz van.
- Maak een tekening waarin je laat zien hoe het leven er uit zag in een andere tijd in jouw dorp. Schrijf relevante woorden/zinnen erbij.
- ABC brainstorm: vul bij iedere letter een woord in uit de tekst of een woord wat met de geschiedenis van jouw dorp/stad te maken heeft.
- Gedeelde presentatie: elk kind maakt een slide over een deelonderwerp van de geschiedenis van het dorp/de stad.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

Kies een Denkbubbel in je verwerkingsvorm.

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Laat de kinderen hun opdracht aan elkaar presenteren en elkaars werk controleren a.d.h.v. de checklist. (Tip: doe dit in kleine groepjes voor een grotere betrokkenheid en tijdwinst.)

Atelier Biologie

Onderwerp 1: De Regenmaker

Voor het boek De Regenmaker heeft de Noordwijkse Methode de kans gekregen om een lespakket te ontwikkelen passend bij het boek.

Het boek gaat over een klein vogeltje genaamd Olla. Olla woont in een heel groot bos, maar op een dag gaat het heel hard onweten en ontstaat er een enorme brand. Alle bomen staan in brand en Olla wil graag de brand blussen, maar dat lukt hem niet alleen. Olla vraagt om hulp bij de andere dieren in het bos, maar ze willen niet helpen. "Dat is een taak voor de grote dieren", roepen ze. Olla geeft niet op en vliegt naar de dichtstbijzijnde vijver, neemt een druppel water en gooit deze op de brandende bomen. Zou het Olla lukken om de brand te blussen? Het boek is gratis te bestellen via <https://postcast.nl/deregenmaker>.

Bij het boek De Regenmaker heeft de Noordwijkse methode vier lessen ontworpen. Deze lessen gaan over samenwerken, het verschil maken, biodiversiteit en nog veel meer! De lessen zijn gebaseerd op de dieren en planten die voorkomen in de nabije omgeving van de kinderen, op deze manier kan het lespakket goed worden uitgevoerd tijdens het thema 'Ons dorp/Onze stad'. De lessen zijn te vinden bij de uitgewerkte lessen van biologie.

DE REGENMAKER

**LESPAKKET VOOR ALLE GROEPEN
IN HET BASISONDERWIJS
(EN IEDEREEN DIE WIL
VERANDEREN)**

Onderwerp 2: Flora

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik herken veel voorkomende planten en bomen in mijn omgeving aan de hand van hun kenmerken.
- Ik weet welke natuur te vinden is in en rondom mijn dorp of stad.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Kijk welke planten er te vinden zijn in jouw omgeving via : https://waarneming.nl/fieldwork/observations/explore/?end_date=2023-03-22&point=&distance=5 Zijn er planten die je nog niet kent? [mb/bb]
- Zoek welke natuurgebieden je kunt vinden in jouw omgeving. Vind alle natuurgebieden bij jou in de omgeving op terug op de kaart en maak een lijstje ervan. Bovenbouw kan dit zelf, middenbouw kun je samen met de kinderen doen. [https://www.natuurmonumenten.nl/kaart?lat=52.87410326334818&lng=5.7733154296875&overige=3&tags\[\]=81&tags\[\]=214&tags\[\]=228&tags\[\]=296&tags\[\]=69&tags\[\]=78&tags\[\]=110&tags\[\]=141&tags\[\]=202&tags\[\]=55&tags\[\]=210&tags\[\]=144&tags\[\]=200&tags\[\]=75&tags\[\]=85&tags\[\]=112&types\[\]=natuurgebied&types\[\]=bezoekerscentrum&types\[\]=route&types\[\]=activiteit&types\[\]=bezienswaardigheid&zoom=8](https://www.natuurmonumenten.nl/kaart?lat=52.87410326334818&lng=5.7733154296875&overige=3&tags[]=81&tags[]=214&tags[]=228&tags[]=296&tags[]=69&tags[]=78&tags[]=110&tags[]=141&tags[]=202&tags[]=55&tags[]=210&tags[]=144&tags[]=200&tags[]=75&tags[]=85&tags[]=112&types[]=natuurgebied&types[]=bezoekerscentrum&types[]=route&types[]=activiteit&types[]=bezienswaardigheid&zoom=8) [mb/bb]
- Doe de quiz over Nederlandse natuur (en dieren) <https://www.naturescanner.nl/quiz-natuur-nederland> [bb]

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- IVN lespakket over bomen. <https://www.ivn.nl/lespakketten/lesbrief-bomen/> [bb]
- Doe als klas mee met het NK tegelwippen voor meer natuur in de omgeving. Van 21 maart tot 31 oktober 2023 wordt het NK tegelwippen gespeeld. Gemeenten gaan met elkaar de strijd aan door tegels te wippen in zijn voor- of achtertuin, als school kun je ervoor kiezen hieraan mee te doen. <https://nk-tegelwippen.nl> [mb/bb]
- IVN lespakket over de tiny forest. Dit zijn hele kleine en dichtbegroeide bossen in de stad. <https://doemee.ivn.nl/download-tiny-forest-lespakket> [mb/bb]

Filmpjes:

- Tussen de tegels en de bakstenen in de stad groeien allerlei plantjes. <https://schooltv.nl/video/natuur-in-de-stad-er-is-meer-groen-dan-je-denkt/#q=planten%20in%20de%20stad> [mb/bb]
- Ook in de stad heb je natuur, tussen de tegels kom je bijzondere planten tegen. https://www.npostart.nl/vroege-vogels-in-de-klas/14-05-2020/WO_NTR_16146730 [mb/bb]
- Bomen en varens. <https://schooltv.nl/video/nieuws-uit-de-natuur-bomen-en-varens/#q=natuur> [mb/bb]
- Een tiny forest op school. <https://youtu.be/siqZ7AEff-g> [mb/bb]

Teksten:

- We vroegen een aantal onderzoekers van Naturalis hoe ze denken over natuur in steden. Is dit belangrijk en hoe ziet de toekomst eruit volgens hun?
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/hoe-belangrijk-is-natuur-in-de-stad> [bb]
- Vijf soorten die het heerlijk vinden in de stad en waarom.
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/vijf-soorten-die-het-heerlijk-vinden-in-de-stad> [bb]
- Hoe passen plantensoorten zich aan op de versteende, warme, luidruchtige stad?
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/de-stad-een-unieke-leefomgeving> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Benoem de kenmerken van planten bij jou in de buurt.
- Teken objecten (blad, bloem) zo precies mogelijk na (Austin's Butterfly filmpje <https://duurzaamonderwijs.com/2019/07/03/austins-butterfly-sterke-video-over-de-kracht-van-feedback-voor-jonge-kinderen/>).
- Doe een ren je rot met verschillende boom/plantensoorten (4 hoeken).

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Doe de oevercheck met de klas. Via de app of op papier kan je aankruisen welke oeverplanten je hebt gevonden bij de oever vlakbij jouw school.
<https://sites.google.com/view/oeverplanten/> (vanaf 15 mei tot 15 september 2023 kan je daarnaast de uitkomsten ook delen via de site) [mb/bb]
- Hoe maak je een drukke stad of een druk dorp groener? Laat de kinderen hierover brainstormen in groepjes en volg hierbij de volgende dia's:
<https://ahaindeklas.nu/groene-stad/> . Vervolgens tekenen de kinderen hun ideeën uit en presenteren ze dit aan de klas.
- Diep een plantensoort bij jou in de buurt uit en maak een presentatie, muurkrant of lapboek hierover.
- Loop een klein rondje om de school en in de buurt. Ieder kind heeft de 'natuur in de stad' bingokaart. Speel tijdens het lopen de bingo. <https://wiesewijs.nl/natuur-en-techniek/bingo-speurtocht-natuur-in-de-stad/> [mb]

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Welke planten komen bij mij in de omgeving voor? (Kritisch denken)
- Welke kenmerken hebben de planten die in mijn omgeving voorkomen? (Verbanden leggen)
- Hoe zorg ik ervoor dat er meer planten in mijn omgeving zijn? (Creatief denken)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 3: Fauna

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik herken veel voorkomende insecten, vissen, reptielen, vogels en zoogdieren in mijn omgeving en kan hier kenmerken van benoemen.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Welke dieren zijn er gespot rondom jouw dorp of stad?
https://waarneming.nl/fieldwork/observations/explore/?end_date=2023-03-22&point=&distance=5 [mb/bb]
- Interactieve schoolplaat over het leven in de sloot. Zoom in op verschillende dieren en bekijk de korte video's in deze interactieve schoolplaat.
<https://schooltv.nl/link/leven-in-de-sloot/#q=dieren> [mb/bb]
- Doe de quiz: wat weet jij van deze gevaarlijkste Nederlandse diersoorten?
<https://tests.quest.nl/dieren/wat-weet-jij-van-deze-gevaarlijke-nederlandse-dieren> [mb/bb]

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Lespakketten over de bij ('Kom bij de bijenbrigade). De bij is onmisbaar in de natuur. Via deze site krijg je toegang tot een aantal leuke gratis lessen over de bij.
<https://klassesetv.nl/pakket/helpdebij/#start> [mb/bb]
En zing het lied 'Red de bij' van Kinderen voor Kinderen :
<https://schooltv.nl/video/kinderen-voor-kinderen-red-de-bij/#q=planten>.
- Lespakketten over de bijen in de omgeving.
<https://www.nederlandzoemt.nl/basisonderwijs/> [mb/bb]
- Helaas gaat het niet goed met de egel in Nederland, via deze link heb je toegang tot verschillende lessen van het lessenspakket 'Help de egel aan een huis'.
<https://klassesetv.nl/pakket/strijdmeevoordeegel/> [mb/bb]

Filmpjes:

- Als je goed kijkt is er in de stad een heleboel natuur te vinden. Om te overleven hebben planten en dieren zich aangepast, zoals de duif en de slak.
<https://schooltv.nl/video/hoe-hebben-dieren-in-de-stad-zich-aangepast-evolutie-in-de-stad/#q=dieren%20in%20de%20stad> [bb]
- Ook kom je in jouw dorp of stad vast veel insecten tegen, irritant maar heel erg nuttig! Wat gebeurt er als alle insecten uitsterven en we geen insecten meer hebben in onze omgeving? <https://schooltv.nl/video/wat-gebeurt-er-als-alle-insecten-uitsterven-irritant-maar-toch-heel-nuttig/#q=ecosysteem> [bb]
- Natuurfilm 'De wilde stad' <https://www.pathe-thuis.nl/film/19071/de-wilde-stad> [mb/bb] en trailer <https://www.youtube.com/watch?v=Q2qNyEzh5X0>
- Normaal gesproken leven vossen in de natuur en zie je ze bijna nooit. Maar wat doen vossen dan soms in de stad? <https://schooltv.nl/video/wat-doen-vossen-in-de-stad/> [bb]
- Willem Wever zoekt uit welke dieren er in de stad (Amsterdam) wonen.
https://willemwever.kro-ncrv.nl/vraag_antwoord/de-maatschappij/welke-dieren-leven-in-de-stad-deel-1 en https://willemwever.kro-ncrv.nl/vraag_antwoord/de-maatschappij/welke-dieren-leven-in-de-stad-deel-2 [mb/bb]

Teksten:

- De duif komt oorspronkelijk voor op rotsen aan de Middellandse Zee, maar heeft zich goed aangepast op het stadse leven bijvoorbeeld hier in Nederland. Hoe kan dit en hoe passen dieren zich aan de stad aan?
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/aanpassen-aan-de-omgeving-hoe-doen-dieren-dat> [bb]
- De stad lijkt in eerste instantie niet heel geschikt voor dieren, maar toch leven er heel veel dieren. Hoe zijn ze hier terecht gekomen?
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/dieren-in-de-stad-hoe-komen-ze-daar-terecht> [mb/bb]
- In de laatste jaren is het aantal egels in Nederland flink afgenomen, met deze vijf tips kun je de egels in jouw omgeving helpen.
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/vijf-tips-om-de-egel-te-helpen> [mb/bb]
- Je ziet ze misschien niet, maar ze zijn er wel. Dieren in de stad.
<https://www.docukit.nl/spreekbeurt/dieren-in-de-stad> [mb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Schrijf op welke dieren je in de stad je wel eens hebt gezien.
- Voor een debat met de klas waarom bijen onmisbaar zijn in de natuur. De ene groep is voor en de andere groep is tegen.
- Maak een raadsel over een dier dat jij weleens bent tegengekomen in jouw omgeving en laat klasgenoten raden over welk dier het gaat.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormendocument)

Werkvorm:

- Onderzoek de sloot in de buurt van de school en gebruik hiervoor de zoekkaarten via: <https://www.meneerspoor.nl/herkenningskaarten.htm> [mb/bb]
- Download de dierenzoeker app op de iPad of laat de kinderen de dieren die ze zien natekenen en ga met de kinderen naar buiten op zoek naar dieren om de school.
https://www.dierenzoeker.nl/linnaeus_ng/app/views/matrixkey/index.php?epi=401 [mb/bb]
- Maak met de hele klas een insectenhotel. <https://www.itfryskegea.nl/in-de-natuur/kinderen/knutselopdrachten/insectenhotel-maken/> [mb/bb]
- Diep een diersoort uit die bij jou in de buurt voorkomt en maak hierover een presentatie, muurkrant of lapbook.
- Maak een eigen poster over een diertje dat je hebt gevonden. Gebruik de informatie filmpjes van <https://www.ivn.nl/aanbod/onder-het-maaiveld/bodemleven-in-beeld/>. [bb]

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Welke dieren komen er bij mij in de omgeving voor? (Kritisch denken)
- Hoe zorg ik ervoor dat er meer dieren in mijn omgeving komen? (Creatief denken)
- Hoe passen dieren zich aan in een dorp of in een stad? (Verbanden leggen/Kritisch denken)
- Welk kriebelbeestje zou ik graag willen zijn? En waarom? (Persoonlijke relevantie)
- Waarom zijn kriebelbeestjes onmisbaar in de wereld? (waardebepaling)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 4: Ecosysteem in mijn dorp of mijn stad

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik kan diverse dieren en planten plaatsen in een lokaal ecosysteem.
- Ik kan een voedselkringloop maken aan de hand van lokale dieren en planten.
- Ik weet wat exoten zijn en welke er in mijn omgeving voorkomen.
- Ik weet wat biodiversiteit is en hoe ik de biodiversiteit kan terugzien in mijn dorp of mijn stad.
- Ik weet wat een voedselketen is.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- SnApp de exoot app : <https://www.ndff.nl/2018/06/25/snapp-de-exoot/> Laat de kinderen zelf werken met de app en kijken welke exoten ze terug kunnen vinden in de app [mb/bb]
- Neem een terrarium (mini-ecosysteem) mee naar de klas. Misschien heb je deze zelf staan, ken je iemand met een terrarium of wil je er zelf een maken (met) of voor de klas! Kijk met de klas naar het ecosysteem, hoe werkt het en hoe kan het dat de planten groeien zonder dat je nieuw water hoeft toe te voegen?
- Het ecosysteem van de duinen. Speel het raadsel over duinen (voor scholen aan de zee). https://www.waddenvereniging.nl/wv/images/PDF/Jeugd/Waddenvereniging%20WAD4U%20september%202021%20Ecosysteem%20zandhoekje%20middenplaat%202000.jpg?_gl=1*1vjmswl*_ga*NDI4NDIzMzExLjE2ODI0MTQ1MjU.*_ga_6PRDH1SSQS*MTY4MjQxNDUyNS4xLjAuMTY4MjQxNDUzMy4wLjAuMA..*_ga_DYQC5LQDHZ*MTY4MjQxNDUyNS4xLjAuMTY4MjQxNDUzMy4wLjAuMA.. [bb]
- Doe een binnenkring-buitenkring met vragen over de biodiversiteit rondom jouw school. Zie de vragen bij de uitgewerkte lessen van biologie.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Kies een les uit het 'Kijk in je wijk' lespakket. https://mecoegstgeest.nl/wp-content/uploads/2019/05/Kijk-in-je-wijk_Lespakket.pdf [mb]
- Lespakket over hoe een ecosysteem werkt. De kinderen krijgen vragen over het ecosysteem in Nederland en maken zelf een miniatuurversie van een ecosysteem. <https://www.natuurpunt.be/pagina/lespakket-de-nieuwe-wildernis> [bb]
- Lespakket over exoten, biodiversiteit en het ecosysteem. https://www.nemosciencemuseum.nl/media/filer_public/b7/ca/b7ca31b6-d371-492c-b835-98afe53382f5/alles_wat_leeft_po.pdf [bb]
- Ecosysteem en biodiversiteit verbeteren door school insectvriendelijk te maken : <https://www.wwf.nl/jeugd/educatie/how-to/schooltuin-insectvriendelijk> [mb/bb]

Filmpjes:

- Exoten zijn planten- en diersoorten die hier inmiddels wel leven, maar hier van oorsprong helemaal niet voorkomen. Hoe overleven exoten hier in Nederland? <https://schooltv.nl/video/nieuws-uit-de-natuur-exoten/#q=exoot> [mb/bb]
- Dieren en planten leven met elkaar in een ecosysteem, dit ecosysteem is in evenwicht. Exoten kunnen dit evenwicht verstoren, zoals de Amerikaanse rivierkreeft. <https://schooltv.nl/video/wat-doen-amerikaanse-kreeften-in-onze-sloten-exoten-verstoren-de-natuurlijke-balans/#q=exoot> [mb/bb]
- Dieren en planten leven met elkaar in een ecosysteem, dit ecosysteem is in evenwicht. Exoten kunnen dit evenwicht verstoren, zoals de brulkikker. <https://schooltv.nl/video/de-brulkikker-een-schadelijke-exoot/#q=exoot> [bb]
- In de natuur broeden zwanen op een nest van takjes, maar in de stad bouwen ze hun nest van plastic en ander afval. Is dat nog wel natuurlijk? <https://schooltv.nl/video/wat-is-het-verschil-tussen-natuurlijk-en-onnatuurlijk-het-platteland-en-de-stad/> [bb]
- Wat is biodiversiteit? https://www.google.com/search?q=biodiversiteit+voor+kinderen&source=lmns&bih=931&biw=1880&client=opera&hs=xLg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj38KmOgMX-AhVO_aQKHfUIBbQQ_AUoAHoECAEQAA#fpstate=ive&vld=cid:b6355c01,vid:z-v2-Dm_75E [mb/bb]
- Luister eens naar het voedselketenliedje uit de film “De Uilenbal”, link <https://youtu.be/CcrPNmdpCPU> [mb/bb]
- Voedselketen: <https://schooltv.nl/video/de-voedselketen-eten-of-gegeten-woorden/> [mb/bb]

Teksten:

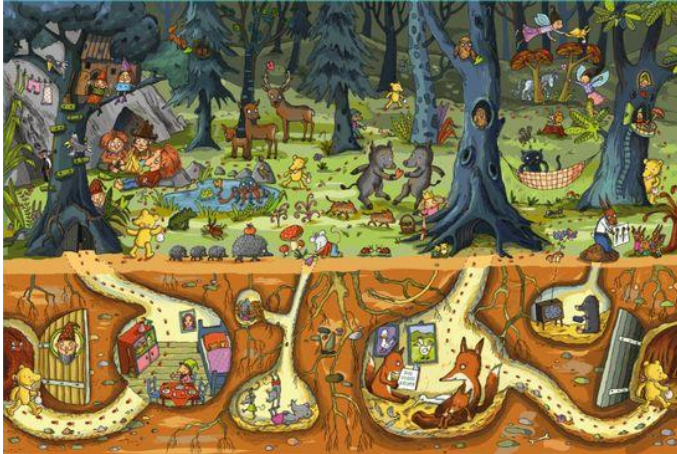
- Wat zijn exoten en welke invloed hebben exoten op ons ecosysteem? <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/exoten-in-nederland> [mb/bb]
- Waarom kunnen goudvissen niet in de gracht rondzwemmen? <https://www.kidsweek.nl/dieren-nieuws/man-moet-tachtig-goudvissen-uit-de-gracht-vissen> [bb]
- Tekst over exoten bijlage 3.

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Maak met een groepje van vier een placemat en schrijf alles op wat je weet van biodiversiteit of de voedselkringloop (ieder vult een kwart van het vel)
- Kies een exoot welke je kunt tegenkomen in de stad, onderzoek dit dier en beantwoord de volgende vragen:
 - Waarom is dit een exoot?
 - Waar komt het dier vandaan?
 - Waarom is het voordelig/nadelig dat dit dier hier is?

- See-think-wonder met deze prent:

Bron: baamboozle

- See-think-wonder met deze prent over het ecosysteem in de sloot:

Bron: 'In sloot en plas', M.A. Koekoek

- Horend bij het voedselketenlied. Laat de kinderen op hun wisbordje, of op een blaadje de dieren uit het liedje op volgorde opschrijven of tekenen: wie eet wie?

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Maak met de kinderen een eigen terrarium (mini ecosysteem).
<https://nl.wikihow.com/Een-ecosysteem-in-een-fles-tot-stand-brengen>
- Ontwerp je eigen dorp of stad met een ecoduct, vijver en een natuurgebied naar keuze. Bedenk en teken op papier welke dieren en planten er voorkomen in jouw dorp of stad.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Op welke manier kunnen exoten negatieve effecten hebben op de omgeving? (Verbanden leggen/Kritisch denken)
- Op welke manier kunnen exoten positieve effecten hebben op de omgeving? (Verbanden leggen/Kritisch denken)
- Hoe kan het dat je planten in een terrarium geen water hoeft te geven? (Verbanden leggen/Kritisch denken)
- Wat vind jij van exoten in jouw omgeving? (Persoonlijke relevantie)
- De mens staat bovenaan de voedselketen, maar hoe zou het voor mij voelen als ik onderaan de voedselketen zou staan? (perspectief nemen)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor de verdiepende les

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet welke vogels er voorkomen in mijn stad of dorp en kan deze tellen.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

Pak de eerder behandelde lesdoelen terug door gericht de voorkennis te activeren.

Bijvoorbeeld d.m.v.:

- Doe de vogel postcode check en check welke vogels bij jou in de buurt voorkomen: <https://www.vogelbescherming.nl/mijn-vogeltuin>
- Begrip en gebeurtenis
Geef de leerlingen bijvoorbeeld vellen met jaartallen en afbeeldingen van historische gebeurtenissen. Het is de bedoeling dat ze het juiste jaartal en afbeelding combineren met de juist historische gebeurtenis.
- Quiz
Laat de leerlingen zelf vragen bedenken over het onderwerp van de les. Verzamel deze vragen in een pot en houd een quiz. Ga staan ga zitten, petje op petje af, sta op 1 been etc.
Je kunt de vragen ook invullen in een online quiz, zoals een Kahoot.
- In 30 seconden
Presenteer in 30 seconden een moeilijk begrip (kan herhaald worden door klasgenoten om kennis aan te vullen).

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden)

(tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Lespakket : help de vogels bij jou in de buurt. <https://www.vogelbescherming.nl/help-mee/kom-zelf-in-actie/in-de-klas/lessen/bekijk-les/cadeau-voor-de-vogels> [mb]
- Hoe vliegen vogels? <https://www.vogelbescherming.nl/help-mee/kom-zelf-in-actie/in-de-klas/lessen/bekijk-les/leren-vliegen-hoe-kunnen-vogels-vliegen> [bb]

Filmpjes:

Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Filmpje over vogels in de stad. <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-vogels-in-de-stad/#q=vogels%20in%20de%20buurt> [bb]
- Welke vogels leven in de stad? <https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3007/Stadsvogels> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

Test kort wat voor nieuwe informatie de kinderen hebben geleerd of vraag de kinderen wat ze is opgevallen en wat ze er leuk aan vinden d.m.v. een coöperatieve werkvorm, bijvoorbeeld:

- Zoek de valse: De leerlingen schrijven drie stellingen of beweringen op van de les en lezen ze voor aan hun teamgenoten. De teamgenoten proberen erachter te komen welke stelling/bewering vals is. Maak het bewegend door de juiste kaarten op de hangen in de klas. Ze vertellen voor de klas waarom ze gekozen hebben voor die stelling en de leerlingen die het hebben bedacht geven aan of het juist is of niet.
- Lopend interview: leerlingen lopen door de klas en stellen steeds vier vragen aan elkaar.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormendocument)

Werkvorm:

Kies een werkvorm om de opgedane stof te verwerken, bijvoorbeeld:

- Tel de vogels bij jou in de buurt met de vogeltellingapp via : <https://mijntuinvogeltelling.vogelbescherming.nl/over-de-app>
- Doe de tuinvogeltelling voor scholen: met de hele klas een half uurtje vogels tellen. <https://www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling/tvt-in-de-klas> [mb/bb]
- Verzamel 5-10 dingen die horen bij het onderwerp en maak een minitoonstelling, collage.
- (Voorjaar) Om ervoor te zorgen dat meer vogels een plekje krijgen in jouw omgeving door nestmateriaal te verzamelen en op te hangen voor de vogels. Stop hiervoor veertjes, zachte materialen, mos en haren in een oude garde of een andere houder, je kunt hiervoor thuis op zoek gaan of in de omgeving om de school. <https://www.itfryskegea.nl/in-de-natuur/kinderen/knutselopdrachten/nestmateriaal/> [mb/bb]
- Laat oorzaak en gevolg zien in een kort stripverhaal.
- Beeld het onderwerp uit met gebruik van verschillende materialen (beeld het eerst uit met klei, dan met waterverf en dan met houtskool).
- Bedenk een gedicht over het onderwerp.
- Kies met de hele klas één of een paar acties en maak een stappenplan om deze actie ook echt uit te gaan voeren of doe een klassenactie.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Waarom is het belangrijk dat er veel vogels zijn in jouw stad of dorp? (Waardebepaling)
- Wat kun jij zelf doen om ervoor te zorgen dat er meer vogels voorkomen in jouw stad of dorp? (Persoonlijke relevantie)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor verdiepende les

Laat de kinderen hun opdracht aan elkaar presenteren en elkaars werk controleren a.d.h.v. de checklist. (Tip: doe dit in kleine groepjes voor een grotere betrokkenheid en tijdwinst.)

Atelier Burgerschap

Onderwerp 1: Gemeentelijk bestuur

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet hoe mijn dorp of stad bestuurd wordt.
- Ik weet wat de grondwet is en waarom deze belangrijk is.
- Ik weet wat de taken zijn van de burgemeester en de wethouders.
- Ik weet wat lokale politieke partijen voor rol hebben.
- Ik weet waar ons gemeentehuis/stadhuis staat en wat daar allemaal gebeurt.
- Ik weet dat de burgemeester de baas is van de lokale politie en brandweer.
- Ik weet dat er wetten en regels zijn en ik begrijp waarom deze er zijn.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- De politie gebruikt drones om hondenbaasjes te bekeuren die de poep van hun hond niet opruimen. Is het snugger of kletspraat? <https://schooltv.nl/video/de-politie-gebruikt-drones-om-hondenbaasjes-te-bekeuren-die-de-poep-van-hun-hond-niet-opruimen-is/#q=politie> [mb]
- De politie spoort boeven op met een superherkenner. Is het snugger of kletspraat? <https://schooltv.nl/video/de-politie-spoort-boeven-op-met-een-superherkenner-is-het-snugger-of-kletspraat/#q=politie> [mb]
- Kijk welke wijkagenten bij jou in de buurt rondlopen. <https://www.politie.nl/mijn-buurt?geoquery=9714JM&distance=5.0> [mb/bb]
- See-Think-Wonder:

(Bron: Prodemos)

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Activiteiten/excursies:

- Bezoek het gemeentehuis en vraag een rondleiding door een wethouder, volg een raadsvergadering.
- Vraag de wijkagent in de klas.
- Bezoek de brandweer en vraag hoe deze samenwerkt met de gemeente en de politie.

Lespakketten:

- De kinderen ontwerpen hun eigen dorp of stad en houden hierbij rekening met de politiek en het besturen van een stad of dorp.
<https://lesmateriaal.prodemos.nl/leren/politiek-in-praktijk-bouw-je-eigen-stad/> [bb]

Filmpjes:

- Nederland is verdeeld in bijna 500 gemeenten. Iedere gemeente heeft een raadhuis of gemeentehuis. Daar wordt de gemeente bestuurd. Maar hoe neemt de gemeenteraad een besluit? <https://schooltv.nl/video/de-gemeenteraad-hoe-neemt-de-gemeenteraad-een-besluit/> [mb/bb]
- Clipphanger 'Wat doet de gemeenteraad?'
<https://www.youtube.com/watch?v=kC9dnWWVO38> [bb]
- Klokhuis over de burgemeester: <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-burgemeester/> [mb/bb]
- Politieke partijen. Wat zijn dat? <https://schooltv.nl/video/politieke-partijen-wat-zijn-dat/#q=politieke%20besluitvorming> [bb]
- De grondwet is de basis voor heel veel wetten: <https://schooltv.nl/video/de-grondwet-de-grondwet-is-de-basis-voor-heel-veel-wetten/#q=wetten> [bb]
- De grondwet. Het fundament van de Nederlandse democratie.
<https://schooltv.nl/video/de-grondwet-het-fundament-van-de-nederlandse-democratie/#q=wetten> [mb/bb]
- De politierap. Anic en Anouar zingen een rap over de taken van de politie.
<https://schooltv.nl/video/de-politierap-anic-en-anouar-zingen-een-rap-over-de-taken-van-de-politie/#q=politie> [mb/bb]
- Taken van de politie: <https://schooltv.nl/video/taken-van-de-politie-zorgen-voor-de-veiligheid-van-burgers/#q=politie> [mb/bb]
- De gemeente: taken, bestuur en verkiezingen:
<https://lesmateriaal.prodemos.nl/leren/de-gemeente-taken-bestuur-en-verkiezingen/> [bb]
- Wat doet de gemeente? Hoe werkt de gemeente? Gemeenteraadsverkiezingen:
https://www.youtube.com/watch?v=rch3L03_qH4 [bb]
- De vrijwillige brandweer: <https://schooltv.nl/video/de-vrijwillige-brandweer-dezelfde-opleiding-dezelfde-taken-als-de-beroepsbrandweer/#q=vrijwilligerswerk> [bb]

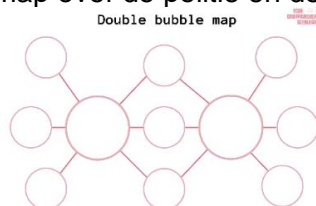
Teksten:

- De burgemeester: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/de-burgemeester> [mb/bb]
- De Grondwet: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/de-grondwet> [mb/bb]

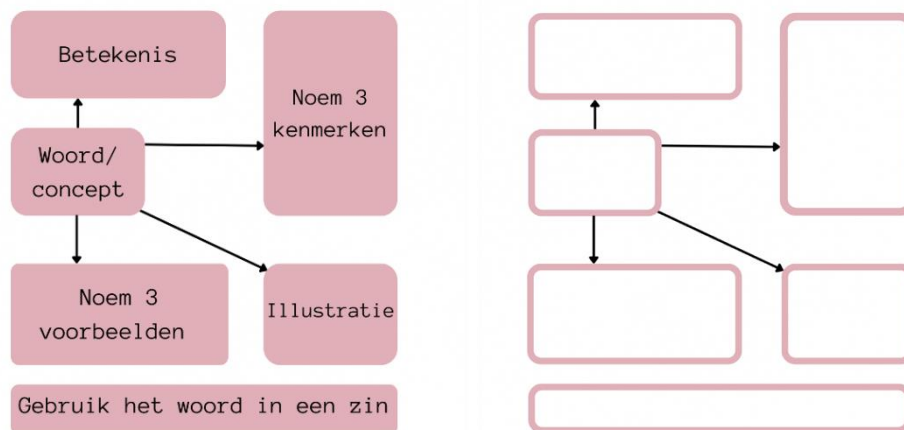

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

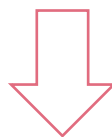
- Maak een double Bubble map over de politie en de brandweer.

- Maak een concept Definition map over de politie, brandweer of burgemeester.

- Maak meerkeuze vragen met a, b, c en speel een quiz met je groepje of de hele klas.
- Maak een dobbelsteen met de woorden wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe. De leerlingen dobbelen en bedenken een vraag die met dit woord begint over de tekst of het filmpje.
- Vat de tekst eerst samen in 10 zinnen, maak er dan 3 van en tot slot 1 zin. Welke zinnen blijven er over?
- Doe een lopend interview bij de tekst over de burgemeester. De leerlingen doen tijdens het interview alsof ze de burgemeester zijn van hun stad. Laat ze door de klas lopen en aan iedere leerling vragen stellen: Wat zijn jouw taken als burgemeester? Hoe ziet een gewone dag voor jou eruit? Waar werk je? Met wie werk je veel samen?
- Laat de kinderen een mindmap maken tijdens het kijken van het filmpje over de gemeente. In het midden schrijven de kinderen het woord: De gemeente.
- Placemat: Voor de werkvorm placemat heb je groepjes nodig van drie of vier leerlingen. De leerkracht stelt de vraag: Wat zijn de taken van de politie? Iedere deelnemer vult in één hoek van de placemat zoveel mogelijk taken van de politie in die ze in het filmpje hebben gehoord. Na een paar minuten gaan de leerlingen met elkaar overleggen. Welke taken zijn inderdaad van de politie? Waar zijn ze het allemaal over eens? Deze taken schrijven ze op in het middelste vak. Dit laatste vak kunnen ze presenteren aan de rest van de klas.
- Streep tijdens het luisteren naar het filmpje over de vrijwilligers van de brandweer woorden af op een bingokaart (bijlage 8).

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Debatteer met de klas over verschillende stellingen over de politie en de brandweer, zoals:
 - Iedere burger moet verplicht een cursus 'brandblussen' volgen.
 - Rookmelders zijn nu op elke verdieping verplicht, dit moeten we afschaffen.
 - Het moet verboden worden om op straat te eten.
 - Het moet verboden worden om op de stoep te stappen.
 - Het moet verplicht worden om een voor- en achterlicht te hebben op de skelter.
- Zorg dat er vóór- en tegenstanders zijn met goede argumenten. Kies een debatteervorm in www.debatindeklas.nl

- Bedenk regels en wetten voor jouw dorp of stad die voor jou ideaal zijn. Stel ze op als een mooie lijst.
- Laat de kinderen een poster maken waarom ze voor hem/haar moeten kiezen als burgemeester van hun dorp of stad. Of: bedenk een nieuwe politieke partij voor je gemeente.
- Vorm een gemeenteraad met de klas waarin ieder een eigen rol heeft. (Burgemeester, raadsleden, wethouders, commandant van de brandweer, commissaris van de politie en eventueel inwoners/burgers.) Los vraagstukken met elkaar op vanuit jouw rol, bijvoorbeeld:
 - Moet er een verkeerslicht komen op die ene plek in jouw dorp of stad?
 - Moet er meer politie rondlopen in jouw dorp of stad?
 - In elke straat moet er een afvalbak komen te staan.
- Speel het spel 'Weerwolven', maar dan in de versie van 'Overtreders' van jouw dorp of stad. (Bijlage 7) Deel de kaarten uit van het spel weerwolven en leg ze één voor één goed uit. Speel vervolgens het spel. Er kan gekozen worden om de officiële weerwolfkaartjes te gebruiken of de kaartjes in bijlage 7. Na het spel kunnen de kinderen de rollen van de verschillende karakters en hun rollen/taken benoemen.
- Schrijf in tweetallen een eigen refrein van de politierap. In dit refrein van ongeveer 5-10 zinnen hebben de kinderen het over de taken van de politie. De kinderen schrijven het refrein op, dit wordt daarna klassikaal besproken.
- Speel het grondwetspel:
https://prodemos.nl/app/uploads/sites/5/2023/01/Het_Grondwetspel-1.pdf Speel het grondwetspel: https://prodemos.nl/app/uploads/sites/5/2023/01/Het_Grondwetspel-1.pdf In de grondwet staan de belangrijkste spelregels van ons land. In deze werkvorm maken leerlingen in groepjes zelf een grondwet van tien artikelen.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Als jij het dorp of de stad mocht besturen, wat zou je dan zeker veranderen? (Creatief denken)
- Ben jij weleens in het gemeentehuis/stadhuis geweest? Waarom was je daar? (Persoonlijke relevantie)
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de politie en de brandweer? (Verbanden leggen)
- Waarom is de burgemeester belangrijk? (waardebepaling)
- Welke rol zou jij het liefste willen hebben in het bestuur van jouw dorp of stad? (perspectief nemen)
- Wat vind jij de belangrijkste 'spelregel' van ons land en waarom? (Persoonlijke relevantie)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 2: Sociale organisatie van mijn dorp of mijn stad

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet wat er georganiseerd wordt in mijn dorp of stad om elkaar te helpen of te leren kennen: vrijwilligerswerk, dorpshuis/buurthuis, schoonmaakdag...
- Ik weet welke belangrijke evenementen er jaarlijks zijn.
- Ik weet welke (sport)verenigingen er zijn in mijn dorp of stad.
- Ik weet welke culturen er leven in mijn dorp/stad.
- Ik weet welke godsdiensten en gebedshuizen er in mijn dorp of stad zijn.
- Ik weet welke beroepen veel voorkomen in mijn dorp of stad.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Maak samen met de kinderen een mindmap over alle sociale organisaties in het dorp of de stad. Het dorp of de stad staat centraal, daaraan takken van vrijwilligerswerk, evenementen, (sport)verenigingen, culturen, godsdiensten, dorpshuis/buurthuis, talen/dialecten, beroepen, etc.
- Zoek op welke vrijwilligersaanvragen er zijn bij jou in de buurt. <https://www.nlvoorelkaar.nl/hulpvragen/>
- Kijk wat de veiligheidsregio bij jou in de buurt is en welke kazernes er bij jou in de buurt te vinden zijn. <https://www.brandweer.nl/regios-en-kazernes/>

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Activiteiten/excursies/lespakketten:

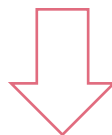
- Bezoek een buurthuis, sportcentrum, moskee of kerk, of een bijzonder bedrijf of vrijwilligersorganisatie in jouw stad of dorp.
- Project 'mijn stad' voor groep 5-6: <https://www.cultuurschakel.nl/media/2629/191202-pbvd-literatuur-onze-stad-groep-5-6-mijn-stad.pdf>

Filmpjes:

- Bekijk wat kinderen doen als vrijwilligers. <https://www.samsam.net/bouwsteen-solidariteit/vrijwilligerswerk-door-kinderen> [mb/bb]

Teksten:

- Vrijwilliger bij de dierenambulance: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/de-dierenambulance> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Maak een verslag van het bezoek aan een buurthuis, sportcentrum, moskee of kerk, of een bijzonder bedrijf of vrijwilligersorganisatie.
- Praat met elkaar over wat jij kunt doen aan vrijwilligerswerk in jouw dorp of stad. Maak een lijst met ideeën.
- Verklaar moeilijke woorden uit de tekst en maak hier een mini woordenboekje van.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Maak een organigram van alle organisaties in jouw gemeente.

Bron: lucidchart

- Maak een informatiebrochure over alles wat er in jouw dorp of stad gedaan kan worden (door kinderen). Je kunt criteria toevoegen zoals “wat met bewegen te maken heeft”, “wat gratis is”, etc...
- Kies één sociale organisatie uit de mindmap van inspiratie deel 1 en maak hier een presentatie over.
- Bedenk welke vrijwilligersorganisatie jij belangrijk vindt en maak hier een informatiekrant. Waarom is het belangrijk dat deze organisatie er is? Wat heb je hiervoor nodig? Wie heb je hiervoor nodig?

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Aan welke activiteiten in jouw dorp of stad neem jij deel? (Persoonlijke relevantie)
- Wat geloof jij? En kun jij jouw geloof terugvinden in jouw dorp of stad? (Persoonlijke relevantie)
- Welke sociale organisatie mis jij in jouw dorp of stad en waarom? (Persoonlijke relevantie)
- Welk vrijwilligerswerk zou jij wel willen doen? (Persoonlijke relevantie)
- Hoe zou het voor een vrijwilliger bij de brandweer zijn om daar te werken? (Perspectief nemen)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor de verdiepende les

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet dat Nederland een multiculturele samenleving is en hoe dat terug te zien is in mijn dorp of stad.
- Ik weet welke talen en dialecten er in mijn omgeving gesproken worden.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

Pak de eerder behandelde lesdoelen terug door gericht de voorkennis te activeren.

Bijvoorbeeld d.m.v.:

- Begin met een kort verhaaltje in dialect (over de omgeving). Laat de kinderen vertellen aan hun klasgenoot wat ze gehoord hebben.
- Hoeveel talen spreek jij? Mensen spreken vaak meer talen dan je denkt. Bijvoorbeeld omdat iemand thuis een andere taal spreekt dan in de klas, of omdat je op vakantie in het buitenland wat woorden hebt geleerd. En ook Nederlands is niet overal hetzelfde. Zo zeggen mensen in Brabant vaak 'Houdoe!' als ze weggaan, maar doen mensen in Groningen en Amsterdam dat niet. Dat komt doordat het Nederlands dialecten heeft. Daaraan kun je horen waar iemand vandaan komt. Dialecten bestaan vaak al heel lang. Soms lijken woorden in dialect op het Nederlands, maar soms ook helemaal niet.
- Hoeveel talen spreken de kinderen in de klas? Op hoeveel manieren kunnen jullie 'hallo!' en 'tot ziens!' zeggen? Noteer alle vertalingen van deze woorden op het bord.
- Kennen de leerlingen woorden uit het dialect? Laat de leerlingen de woorden die zij kennen opnoemen met een eventuele vertaling.
- Deel het begrip of thema en laat leerlingen alles opschrijven wat er in hen opkomt. Jij kan als docent fanatiek meeschrijven op het bord, maar je kan ook een online woordenwolk maken. Handige tool kan zijn: <https://www.woordwolk.nl/>
- Openvragen QUIZ. Geef een quiz! Een quiz kan je natuurlijk op allerlei manieren inzetten. Leerlingen antwoorden laten opschrijven. Daarbij is het belangrijk dat je open vragen stelt. Als je kiest voor meerkeuzevragen kunnen de leerlingen de antwoorden herkennen en is het leerrendement niet groot.
- Interviewen! Deel voor de les het onderwerp/thema waar de instructie over gaat. Laat leerlingen vervolgens vragen bedenken en elkaar interviewen. Daarbij is het belangrijk dat ze nieuwsgierig zijn en goed doorvragen. Bespreek na het interviewen klassikaal welke antwoorden de leerlingen hebben gekregen. Let op: het is belangrijk dat je leerlingen wel leert wat goede vragen zijn. Dus besteed daar ook aandacht en tijd aan in je les. In het begin kost het wat tijd, maar als leerlingen het eenmaal zijn gewend, werkt het als een tierelier.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden)

(tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

Lespakketten:

- Lessen over de multiculturele samenleving.
<https://www.nieuwsindeklas.nl/identifier/384-multiculturele-samenleving/> [mb]
- Lessen over vluchtelingen in Nederland.
https://lesmateriaal.vluchtelingenwerk.nl/po/?_gl=1*whvv5h*_ga*MTQzMzA1MzE1MS4xNjg0MzA5OTY0*_ga_353DFXLQE3*MTY4NDMwOTk2NC4xLjAuMTY4NDMwOTk2NC4wLjAuMA..*_fplc*SHZoQUdyWSUyRnVXS0xQTDVuaVclMkJJTJCNk93Y01QQWtiJTJCemFQbDFRRXpNcGNpWWp1VGxWY1owWGJ1eHdORERhcEIIvnhheE0x

OXVpT252bkxmUzlidTkweDE1cTJcEVDc0pYcUM5ck5ITENhRXNBR0pyRXFIN0Y0TlpuR0NLaveIM0QIM0Q. [mb]

- Canon van Nederland: <https://www.canonvannederland.nl/nl/veelkleurignederland> (aan te passen op niveau)

Filmpjes:

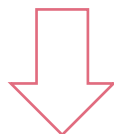
Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Filmpje over de Bargoense taal. <https://www.youtube.com/watch?v=-71mlVpg6FY&t=2s> [mb]
- Vluchtelingen in Nederland. <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-vluchtelingen-1/#q=vluchtelingen> [bb]
- De inwoners van een regio hebben een eigen identiteit. Ze hebben een eigen taal of dialect, eigen manieren en gewoontes. Wat voor verschillen zijn er eigenlijk tussen een Fries en een Brabander? <https://schooltv.nl/video/andere-regio-andere-identiteit-wat-voor-verschillen-herkennen-jongeren/> [bb]
- Klokhuis over tweetaligheid: <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-tweetaligheid/> [mb/bb]
- Wat is cultuur? <https://schooltv.nl/video/wat-is-cultuur-mensen-met-dezelfde-waarden-normen-en-gewoonten/> [bb]

Teksten:

Kies zelf je informatiebron of geef de kinderen informatiebronnen waar ze zelf informatie kunnen vinden. Suggesties:

- Van polder naar multiculturele samenleving: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/amsterdam-zuidoost> [bb]
- De Hiphopwereld is multicultureel: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/rappen> [mb/bb]
- Slimme tekst 'waar komt jouw familie vandaan?': <https://slimme-teksten.nl/open-het-schooljaar/> [bb]
- Wikikids: <https://wikikids.nl/Multiculturalisme> [mb/bb]
- De geschiedenis van onze taal: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/de-geschiedenis-van-onze-taal> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

Test kort wat voor nieuwe informatie de kinderen hebben geleerd of vraag de kinderen wat ze is opgevallen en wat ze er leuk aan vinden d.m.v. een coöperatieve werkvorm, bijvoorbeeld:

- Waar of niet waar? Zorg dat bij iedere leerling 2 kleuren kaartjes op tafel liggen. Eerst lees je de tekst met de klas en laat je eventueel de instructiefilm zien. Vervolgens stel je diverse stellingen aan de klas over de stof waarbij ze kunnen kiezen uit waar of niet waar. Elke kleur staat voor een bepaald antwoord, rood staat bijvoorbeeld voor niet waar en groen voor waar. Na het stellen van de vraag houden leerlingen allemaal de kleur omhoog van het antwoord waarvan zij denken dat het juist is. Dit kan je ook doen met een wisbordje, de kinderen schrijven dan het woord 'waar' of 'niet waar' op hun bordje. Stellingen passend bij de tekst de geschiedenis van onze taal:
 - Nederlands is een dode taal (niet waar, een levende taal).
 - De dialecten zijn ontstaan omdat mensen vroeger weinig contact met elkaar hadden (waar).

- Leenwoorden zijn woorden die we van andere landen hebben 'geleend' (waar).
 - De Nederlandse taal bestaat 500 jaar (niet waar, meer dan 1000 jaar)
 - Door de Bijbel werd Nederlands steeds meer een taal (waar).
 - In de middeleeuwen kon je voor weinig geld een boek kopen (niet waar, een boek was net zo duur als een groot huis).
 - De spellingsregels werden pas in 1804 bedacht (waar).
- Laat de kinderen kort vertellen (of opschrijven) in tweetallen wat hun identiteit is en hoe het dialect/de taal hierin een rol speelt.
 - Je identiteit is je persoonlijkheid. Alles wat je maakt, tot wie je echt bent. Je identiteit wordt bepaald door je opvoeding, door normen en waarden, door het land waar je opgroeit, door je vrienden. Ook je dialect/de taal die je spreekt draagt hierin bij, dit heb je kunnen zien in het filmpje over verschillen. Bijna alles wat je meemaakt vormt je identiteit en die bestaat uit allemaal verschillende stukjes.
 - Kleurentest. Zorg dat bij iedere leerling 3 kleuren kaartjes op tafel liggen. Eerst geef je instructie aan de klas of laat je een instructiefilm zien. Vervolgens stel je diverse vragen aan de klas over de stof waarbij ze kunnen kiezen voor 3 meerkeuzeantwoorden. Elke kleur staat voor een bepaald antwoord. Na het stellen van de vraag houden leerlingen allemaal de kleur omhoog van het antwoord waarvan zij denken dat het juist is.
 - Zinnen afmaken. De leerkracht laat steeds 'gaten' vallen tijdens het uitleggen. De leerling moet het gat in de zin aanvullen. Dat gat kan bijvoorbeeld slaan op een formule, een apparaat, een voorbeeld, een oorzaak, een begrip, een korte uitleg of een conclusie. De leerling vult het gat eerst individueel, daarna vergelijkt hij het in een groepje. Tenslotte worden de bevindingen van de leerlingen klassikaal besproken om het beste 'antwoord' te vinden.
 - Zoek de fout. De leerkracht geeft een tekst met daarin verschillende fouten. Dat kunnen tekstuele fouten zijn bij taal of verkeerde conclusies bij aardrijkskunde of de verkeerde formules enzovoort. De leerlingen moeten in onderling overleg de fouten er uit halen en de tekst verbeteren.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormendocument)

Werkvorm:

Kies een werkvorm om de opgedane stof te verwerken, bijvoorbeeld:

- Laat leerlingen die een opa en oma hebben die in de buurt wonen en die daar ook vandaan komen, interviewen. Zij kunnen vragen naar woorden uit het dialect van vroeger die nu niet meer gebruikt worden. Laat de leerlingen in groepjes interviewvragen bedenken.
- Laat kinderen hun eigen taal/dialect voor hun dorp of stad ontwerpen.
- Laat kinderen een verhaaltje schrijven over hun dorp of stad met hierin woorden verwerkt van hun taal/dialect (of laat kinderen zelf een paar woorden bedenken met betekenis).
- Laat kinderen hun eigen woorden bedenken als nieuwe taal/dialect in hun stad of dorp. Dit kan met elementen uit de eigen taal, een woord dat helemaal nog niet bestaat of dat door een animatie betekenis krijgt. Daarna schrijven ze in groepjes van 3 kinderen een rap/liedje met 3 woorden die ze hebben bedacht.
- Maak een voorstelling/show over het onderwerp.
- Leg verschillende dichtvormen uit en laat kinderen een vorm kiezen en vervolgens een gedicht maken over het onderwerp.
- Schrijf een fantasieverhaal over het onderwerp.

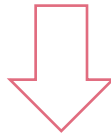

Inzichtdoelen (welke denkbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

Kies een Denkbubbel in je verwerkingsvorm.

- Hoe zou het zijn om een ander niet te kunnen verstaan? (Perspectief nemen)
- Wat is het verschil tussen een taal en een dialect? (Verbanden leggen)
- Waarom is het belangrijk dat we elkaar kunnen verstaan? (Waardebepaling)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerpen voor verdiepende les

Laat de kinderen hun opdracht aan elkaar presenteren en elkaars werk controleren a.d.h.v. de checklist. (Tip: doe dit in kleine groepjes voor een grotere betrokkenheid en tijdwinst.)

Atelier Kunst en cultuur

Onderwerp 1: Beeldende kunst in de openbare ruimte

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet welke kunstwerken er in mijn buurt, dorp of stad te vinden zijn, door wie deze gemaakt zijn en wat hun betekenis of achtergrond is.
- Ik kan verschillende beeldaspecten van de kunstwerken benoemen zoals ruimte, vorm, kleur, textuur en compositie.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Laat foto's zien van kunstwerken. Is het kunst uit jullie dorp of stad of niet? Laat kinderen staan/zitten.
- Laat foto's van een kunstwerk zien. Wat staat in jouw dorp of jouw stad en praat hierover met de kinderen. Wat wordt er bedoeld met het kunstwerk? Wie zou het gemaakt hebben? Waarom staat het hier? Of maak er een quiz van met details van kunstwerken. Welk kunstwerk is het?
- Van goedkope materialen die je kan vinden bij jou in de buurt kunt je peperdure kunst maken, kletspraat? <https://schooltv.nl/video/van-gewone-spullen-kun-je-peperdure-kunst-maken-is-het-snugger-of-kletspraat/> [mb]

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden)

(tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

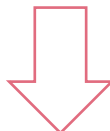
- Bekijk verschillende bekende kunstwerken van of in jouw dorp of stad.
- Ga naar een lokaal museum.
- Leer de kinderen de verschillende beeldaspecten (ruimte, vorm, kleur, textuur en compositie) en kijk wat je daarvan terug kunt zien in de kunstwerken uit jouw dorp of stad.

Lespakketten:

- Lespakket over kunst van zwerfafval. https://www.buitenlesdag.nl/wp-content/uploads/2020/01/buitenles-wereldoriëntatiekunstzinnige-oriëntatie_kunst-van-zwerfafval_groep-8.pdf

Filmpjes:

- Welke kunstwerken kan ik terugvinden in mijn eigen omgeving? <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-kunst-in-de-omgeving/#q=kunst%20van%20afval> [bb]
- Wat is compositie? <https://schooltv.nl/video/wat-is-compositie-een-goede-compositie-leidt-je-oog-naar-wat-belangrijk-is/#q=ruimte%2C%20vorm%2C%20kleur%2C%20textuur%20en%20compositie> [bb]
- Hoe teken je met kleur? <https://schooltv.nl/video/hoppatee-hoe-teken-je-met-kleur/#q=kleur> [mb]
- HBB- tekenen met kleur: <https://schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-tekenen-en-kleuren/#q=kleur> [mb]
- HBB- kleur: <https://schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-overal-kleuren/#q=kleur> [mb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Plaats kunstwerken uit jouw dorp of stad op de juiste locatie op de kaart.
- Maak een memory met kunstwerken en de kunstenaars en speel deze met de kinderen.
- Maak een kwartet over de beeldaspecten.
 - 4 voorbeelden bij ruimte: 2-dimensionaal, 3-dimensionaal, perspectief, beeldvlak.
 - 4 voorbeelden bij vorm: vierkant, cirkel, rechthoek, driehoek.
 - 4 voorbeelden bij kleur: licht, donker, koud, warm.
 - 4 voorbeelden bij structuur: harig, stekelig, glad, bobbelig.
 - 4 voorbeelden bij compositie: symmetrisch, geometrisch, diagonaal, asymmetrisch.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Tip: benoem de beeldaspecten in je succescriteria!

Werkvorm:

- Bouw een tijdelijk dorp. Vertel de klas dat het op een dag begint te regenen in Nederland en niet meer stopt. Langzaam lopen de straten onder, al snel staat het tot je knieën. De dijken dreigen te breken en je moet vluchten. Wie en wat neem je mee? Inmiddels zijn de vliegvelden gesloten, de wegen staan zo ver onder water dat auto's er niet meer kunnen rijden en aan bootjes is een tekort. Jullie moeten lopen. Na dagen en nachten lopen, komen jullie eindelijk aan op een droog stuk grond. Van de regering van het land waar jullie nu zijn mag je hier blijven totdat het in Nederland weer opgedroogd is. Jullie besluiten er het beste van te maken en bouwen een tijdelijk dorp. De materialen die de regering beschikbaar heeft gesteld liggen op een materialentafel (stukjes plastic, stokjes, papier, lapjes stof, etc.). In groepjes maken de leerlingen het tijdelijke dorp.
<http://www.steljevoor010.nl/zelfdoen/beeldend/inspiratie5-pinterest/> en
<http://www.steljevoor010.nl/zelfdoen/beeldend/1-doen-experimenteer-met-materiaal/>
- Maak een speurtocht door jouw dorp of stad langs alle kunstwerken/beelden/graffiti. Inspiratiefilmpje: <https://schooltv.nl/video/wat-is-street-art-muurschilderingen-om-de-stad-mooier-te-maken/#q=graffiti>
- Maak net als de kauwgomkunstenaar kunst van (kauwgom)vlekken die je vindt rondom de school. Ga naar buiten en neem een camera of een tekenboekje en potlood mee. Ga op zoek naar (kauwgomvlekken) en teken deze vlek na. In de klas maak je een kunstwerk van de vlek. (of kies ervoor om de kinderen de vlekken op het plein te laten beschilderen). <https://www.omdenken.nl/inspiratie-en-verhalen/kauwgom-1>
- Maak met de klas mini-kunstwerkjes die je op openbare plekken in je dorp of stad plaatst op onverwachte plekken. Maak hier een wandelroute bij. Deze route kan dan gedaan worden door andere klassen, ouders of zelfs andere mensen uit je dorp of stad. (Je kunt hier bekendheid aan geven via de lokale krant of op een andere manier). Zie hier voor een voorbeeld: <https://www.youtube.com/watch?v=M-ZGwBfJsNs>

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Wat vind ik mooi aan de plaatselijke kunst? (persoonlijke relevantie)
- Met welke materialen zou ik een kunstwerk maken van mijn omgeving als ik een kunstenaar zou zijn? (perspectief nemen)
- Welke beeldaspecten vind ik terug in beeldende kunst in mijn dorp of stad? (Verbanden leggen)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 2: Bekende kunstenaars

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik weet welke bekende kunstenaars uit mijn dorp of stad komen, wat ze hebben gemaakt en bij welke kunststroming ze horen.
- Ik ken kunstwerken die over mijn dorp of stad gemaakt zijn.
- Ik kan verschillende beeldaspecten van de kunstwerken benoemen zoals ruimte, vorm, kleur, textuur en compositie.
- Ik weet welke musea er in mijn dorp of stad te vinden zijn.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Nodig een kunstenaar uit.
- Geef uitleg over een kunstwerk uit jouw dorp of stad (denk aan de kunststroming en beeldaspecten). Kunnen de kinderen raden om welk kunstwerk het gaat?
- Laat een kunstwerk zien van een bekende kunstenaar bij jullie uit het dorp of de stad of een kunstwerk dat jouw dorp of stad afbeeldt. Wat beeld de kunstenaar uit? Wat zie je? Waar is dit? Herken je deze plek? Waarom zou hier een kunstwerk van zijn gemaakt?
- Inspiratie om in één van deze stijlen een deel van jouw dorp of stad te schilderen: <https://kunstvensters.com/2018/07/23/waar-vind-je-de-nederlandse-kunstenaarsdorpen/>
- Doe een See-think-wonder met een kunstwerk van jouw dorp of stad of een kunstwerk die is gemaakt door iemand die uit jouw dorp of stad komt.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

- Bekijk kunst van een bekende kunstenaar uit jouw dorp of stad.
- Ga op bezoek bij een atelier van een plaatselijke kunstenaar.
- Breng een bezoek aan een lokaal museum.

Lespakketten:

- <https://www.vangoghmuseum.nl/nl/basisonderwijs/lessen>

Filmpjes:

- Hoppatee - Hoe kun je beter worden in tekenen?: <https://schooltv.nl/video/hoppatee-hoe-kun-je-beter-worden-in-tekenen/#q=kunst%20van%20afval> [mb]
- Wat is art nouveau?: <https://schooltv.nl/video/wat-is-art-nouveau-sierlijke-kunst-als-reactie-op-massaproductie/#q=kunststroming> [mb/bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Maak met een groepje van vier een placemat en schrijf alles op wat je weet van de kunstenaar (ieder vult een kwart van het vel).
- Maak een domino van bekende lokale kunstenaars en hun werk.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormdocument)

Werkvorm:

- Maak een kunstwerk in dezelfde stijl als de bekende kunstenaar bij jou uit het dorp of uit de stad.
- Meestervervalser: Als er een kunstenaar jouw dorp of stad of omgeving heeft afgebeeld probeer dit kunstwerk dan (met andere materialen) en op een andere manier na te maken. Zo kan je bijvoorbeeld krantenknipsels van kranten/tijdschriften uit jouw omgeving gebruiken voor een collage.
- Geef de kinderen een afbeelding van de helft van een kunstwerk uit jouw dorp of stad en laat ze deze afmaken.
- Schilder of teken iets dat je buiten in je stad of dorp hebt gezien, zoals Van Gogh ook vaak deed. Zie filmpje van Hoppatee en Iespakket Van Gogh museum voor inspiratie.
- Schilder een landschap in je dorp of stad.
- Onderzoek bij welke kunststroming de lokale kunstenaar hoort en zoek informatie over deze kunststroming op. Presenteer deze informatie in maximaal 2 minuten aan jouw klasgenoten. Ondersteun je presentatie met een PowerPoint of informatieposter.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Waarom zouden kunstenaars mijn dorp of stad willen schilderen? (Verbanden leggen)
- Welke kenmerken van een kunststroming zie ik terug in het werk van een kunstenaar? (Kritisch denken: onderzoeken)
- Kan ik een kunstwerk namaken op een moderne manier? (creatief denken/perspectief nemen)
- Waarom vind ik een werk mooi of lelijk? (persoonlijke relevantie)
- Welke plek in mijn stad of dorp vind ik de moeite waard om te schilderen? (waardebepaling)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Onderwerp 3: Culturele activiteiten in jouw omgeving

Kennisdoelen/onderwerpen

- Ik kan culturele activiteiten benoemen zoals bijvoorbeeld muziek, dans, theater, film en fotografie en literatuur.
- Ik heb kennis gemaakt met een paar culturele activiteiten in mijn omgeving.
- Ik weet wat de achtergrond is van een paar culturele activiteiten in mijn omgeving.

Inspiratie deel 1 (werkvorm om nieuwsgierigheid te prikkelen voorkennis te activeren)

- Doe een mini-enquête waarin je de kinderen vraagt wie wel eens: naar het theater is geweest, naar een dansvoorstelling, een klassiek concert, etc. De kinderen steken hun hand op wanneer ze ergens zijn geweest. Tel en maak een tabel ervan. Vraag een paar kinderen wat ze hebben gezien of gedaan.
- Doe een mega brainstorm. Leg grote vellen neer met daarop de woorden muziek, dans, theater, film en fotografie en literatuur. Laat de kinderen langs de vellen lopen en opschrijven wat ze daarover weten.

Inspiratie deel 2 (werkvorm om nieuwe kennis aanbieden) (tekst, film, verhaal, experiment, excursie)

- Kijk naar een folder of website van de VVV of een informatiepagina van jouw gemeente.
- Ga naar een voorstelling of bekijk een filmpje hiervan.
- Regel een gastles door een danser, muzikant etc.

Filmpjes:

- Animator Yana: <https://schooltv.nl/video/titaantjes-yana-beeldend-kunstenaar-1/#q=fotografie> [mb/bb]
- Annegien maakt. Klokhuisaflevering over kunstzinnige foto's: <https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-annegien-maakt/#q=fotografie> [mb/bb]
- Waar kan je op letten bij het kijken naar een film?: <https://schooltv.nl/video/zoveel-te-zien-waar-kan-je-op-letten-bij-het-kijken-van-een-film-of-video/#q=film> [mb/bb]
- De samba: <https://schooltv.nl/video/de-samba-een-vrolijke-dans/#q=dans> [mb/bb]
- Tussen je oren: <https://schooltv.nl/video/tussen-je-oren-sarah-en-mozart/#q=muziek> [mb/bb]
- HBB over het theater: <https://schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-het-theater/#q=theater> [mb]
- Wat is opera? <https://schooltv.nl/video/wat-is-opera-bijzondere-muziek-met-een-verhaal/#q=theater> [mb]
- Het Wilhelmus: <https://schooltv.nl/video/het-wilhelmus-ons-officiële-volkslied-sinds-1932/#q=volkslied> [bb]

Teksten:

- Het theater: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/het-theater> [mb/bb]
- Naar het theater: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/naar-het-theater> [mb/bb]
- Musical: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/musicals> [mb/bb]
- Het popconcert: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/het-popconcert> [mb/bb]
- Dansen: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/dansen> [mb/bb]
- Ballet: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/ballet> [mb/bb]
- Streetdance: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/streetdance> [mb/bb]
- Fotografie: <https://www.docukit.nl/spreekbeurt/fotografie> [mb/bb]

- Ons volkslied:
https://cdn.schooltv.nl/fileadmin/Infoblok/Bovenbouw_PO/2013_d_WO_NTR_404226_venz_hetwilhelmus.pdf [bb]

Volgend hierop gebruik je de Denkbubbel onthouden/begrijpen (Waar gaat het over?). Hiermee verwerken de kinderen meteen op een actieve manier de nieuwe kennis die je ze hebt aangeboden.

- Presenteer in 1 minuut aan je maatje welke culturele activiteiten hij of zij in de buurt zou moeten bezoeken en waarom.
- Behorende bij de folder of de website van de VVV: Maak een overzicht van alles dat je kunt doen in jouw dorp of stad en maak hier categorieën van.

Vaardighedendoelen (zie het werkvormendocument)

Werkvorm:

- Ontwerp in tweetallen je eigen poster op papier of digitaal voor een aankomend evenement in de buurt. Presenteer na de les de posters aan elkaar en hang ze uiteindelijk op door de school of de buurt. Voor inspiratie:
<https://schooltv.nl/video/posters-ontwerpen-hoe-gaat-dat/#q=kunst%20van%20afval>
- Schrijf een volkslied voor jouw dorp of stad.
- Maak een theaterstuk of voorstelling over jouw dorp of stad.
- Schrijf een creatief verhaal over jouw stad of dorp.

Inzichtdoelen (welke denkbubbelvragen koppel ik aan de opdracht)

De kinderen hebben inmiddels de nieuwe informatie actief verwerkt met de werkvorm bij de Denkbubbel Onthouden en Begrijpen (Waar gaat het over?). Nu maken de kinderen een transfer naar diepere verwerking door een werkvorm te koppelen aan 1-2 van de andere Denkbubbels.

- Welke culturele activiteit zie ik graag terug in mijn omgeving (welke er nu nog niet is)? (persoonlijke relevantie)
- Op welke manier zou ik ervoor kunnen zorgen dat meer mensen naar culturele activiteiten gaan? (creatief denken)

Reflectie (toetsing van de doelen en reflectievorm na de les)

Zie werkboekje met reflectiewerkvormen

Suggesties vrijdagmiddagatelier:

- **Kookatelier:**
 - Maak een maaltijd voor de mensen uit de buurt van de school en organiseer een etentje.
- **Kunstatelier:**
 - Ontwerp je eigen monument voor jouw stad/dorp.
- **Muziekatelier:**
 - Zijn er nog bijzondere festivals? Muziekbijeenkomsten e.d.
 - Maak een muziekstuk en treed op voor jouw dorp / stad op het schoolplein.
- **Beroepenatelier:**
 - Activiteiten bij het dorp: fanfare/harmonie, sportclubs, restaurants...
 - Laat ouders een presentatie geven welk beroep zij uitoefenen / wat zij betekenen voor het dorp / de stad. Laat de kinderen vervolgens onderzoeken welk beroep zij willen uitoefenen in de buurt.
- **Drama atelier:**
 - Is er een toneelvereniging, musicalvereniging of theater in de buurt? Vraag om proeflessen of maak gebruik van de locatie.
- **Sportatelier:**
 - Ga naar een plaatselijke sportvereniging en vraag proeflessen.
- **Bouwatelier:**
 - Bouw je eigen stad/dorp: maquette
- **Natuur atelier:**
 - Op stap met de boswachter.
 - Onderzoek de sloot om de school heen.
- **Techniekatelier:**
 - Ontwerp je eigen wijk en bouw een huis van stokjes of iets dergelijk. Welke constructies zien we in huizen en gebouwen? Hoe zorg je ervoor dat iets stevig is?

Afsluitende week

Waarom is de afsluitende week een belangrijk leeronderdeel?

Het doel van de afsluitende week is dat de leerlingen terugkijken op alles wat ze tijdens het (deel)thema hebben geleerd. Hiermee versterken de kinderen hun geheugen en krijgen ze overzicht.

Onderdelen van de afsluitende week:

- De kinderen kunnen hun werk afmaken en mooi maken.
- Er kunnen antwoorden worden gezocht bij de laatste onbeantwoorde vragen van de vragenmuur.
- De kinderen maken een overzicht van alles dat ze geleerd hebben in de ateliers.
- Met de kennis uit het overzicht wordt een afsluitende opdracht gedaan.
- Er wordt een eindpresentatie aan de ouders voorbereid.

Haal de netten op: Overzicht van alles dat er geleerd is in de ateliers:

Laat de leerlingen een overzicht maken van alles dat ze hebben geleerd, bijvoorbeeld:

- Hang vellen op met doelen uit de ateliers. De kinderen schrijven erbij wat ze hierover weten. Ze vullen elkaar aan.
- De kinderen maken een lijst waarin ze per ateliervak opschrijven wat ze hebben geleerd.
- Maak met de kinderen een reuzen mindmap waarin alle ateliers verwerkt zijn en waar de leerlingen bijschrijven wat ze hebben geleerd.

Verwerking van alle nieuwe kennis in een afsluitende opdracht:

Pas alles wat de kinderen hebben geleerd toe in een eindopdracht, zodat ze niet zomaar een overzicht hebben gemaakt maar daar ook nog iets mee wordt gedaan. Voorbeelden van eindopdrachten zijn bijvoorbeeld:

- Tik-Tak, Tik-Tak, Boem
- Quiz
- Op tournee
- Cirkelspel
- Puzzels
- Weet-racen
- Bingo
- Kunstopdracht
- Opdrachtenestafette
- Speeddate
- Cijfercluedo
- 1 tegen 100
- Vossenjacht met quizvragen/opdrachten
- Eigen spel maken

Eindpresentatie aan de ouders:

Uiteindelijk presenteren de kinderen alles dat ze hebben geleerd aan de ouders. Als presentatie kan ook de afsluitende opdracht gebruikt worden. De kinderen doen dan een van de bovenstaande activiteiten met hun ouders. Andere presentatie opties zijn:

- Vlog
- Themakrant of themawebsite
- Tentoonstelling of kraampjesmarkt
- Optredens
- Minilesjes/powerpointpresentatie voor de ouders

Bijlagen

Bijlage 1: Tabel kerndoelenoverzicht Ons dorp/onze stad

Aardrijkskunde	Kerndoelen
Aardrijkskunde	<p><i>Nederland:</i> Infrastructuur (wegen, huizen, verkeersroutes, inrichting steden, dorpen, architectuur) Landschappen (grondsoorten) Kennis van de inrichting van de eigen omgeving (wonen, werken, beroepen, inrichting stad/dorp/natuur, verkeer) <i>Kaartlezen/De atlas:</i> Legenda Schaal Vertaling werkelijkheid naar een grafische weergave Werken met Google maps</p>
Techniek	<p><i>Invloed van techniek op het dagelijks leven:</i> Vervoersmiddelen Robotica en kunstmatige intelligentie: bijv. routeplanner, SIRI <i>Vormgeving:</i> Ontwerp en architectuur</p>
Omgangskunde	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Expressievakken	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
ICT	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Leervaardigheden	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.

Geschiedenis	Kerndoelen
Geschiedenis	<p><i>Tijdbalk:</i> Tijdsaanduidingen (seconden, weken, seizoenen, maanden, jaren, eeuwen, vroeger, nu) Eigen geschiedenis uitzetten op een tijdbalk (familiestamboom) Belangrijke geschiedkundige gebeurtenissen uitzetten op een tijdbalk <i>Afhankelijk van de ontstaansgeschiedenis van het dorp of de stad kun je hier je betreffende tijdvakken aanstippen.</i> <i>De Tweede Wereldoorlog:</i> De bezetting van Nederland (hongerwinter, NSB, onderduikers) Houding van de Nederlanders: aanpassing, collaboratie en verzet Canon: De Tweede Wereldoorlog, Nederland bezet en bevrijd Vervolging van Joden en Zigeuners, homoseksuelen, gehandicapten</p>
Techniek	<p><i>Vormgeving:</i> Ontwerp en architectuur</p>
Omgangskunde	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Expressievakken	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
ICT	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Leervaardigheden	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.

Biologie	Kerdoelen
Aardrijkskunde	<i>Nederland:</i> Landschappen (flora en fauna)
Biologie	<i>Ecosysteem:</i> Ecologische kringloop Voedselkringloop: producenten, consumenten en reducers <i>Planten:</i> Hoofdgroepen planten: paddenstoelen en schimmels, wieren, mossen en zaadplanten Veel voorkomende planten en bomen en hun kenmerken in de eigen omgeving <i>Dieren:</i> Hoofdgroepen dieren: zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten en spinnen Veel voorkomende dieren en hun kenmerken in de eigen omgeving
Omgangskunde	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Expressievakken	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
ICT	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Leervaardigheden	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.

Burgerschap	Kerdoelen
Aardrijkskunde	<i>Nederland:</i> Bestuur: Kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming
Burgerschap	<i>Participatie en bestuur:</i> Organisatie van de samenleving met de trias politica: wetten, justitie en politie Kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming Multiculturele samenleving
Omgangskunde	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Expressievakken	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
ICT	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Leervaardigheden	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.

Kunst en cultuur	Kerdoelen
Techniek	<i>Vormgeving:</i> Ontwerp en architectuur
Omgangskunde	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Expressievakken	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
ICT	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.
Leervaardigheden	Afhankelijk van de werkvorm die je kiest, check dit in het volsysteem.

Bijlage 2: Introductietekst WOII in Nederland

Tekst MB:

De Tweede Wereldoorlog in Nederland

De Tweede Wereldoorlog was een hele moeilijke tijd voor Nederland. In 1940 werd Nederland bezet door Duitsland. Dit betekende dat Duitse soldaten het land binnenvielen en de controle overnamen.

Veel Nederlanders moesten gedwongen meewerken met de Duitsers en er waren ook veel regels waar de Nederlanders zich aan moesten houden. Zo mochten ze bijvoorbeeld niet meer naar bepaalde radiozenders luisteren en moesten ze hun fietsen inleveren.

Het leven werd steeds moeilijker en gevaarlijker. Er ontstonden tekorten aan eten en andere belangrijke spullen. Er waren ook veel mensen die tegen de Duitse bezetting waren en zich daarom verzetten. Dit werden verzetsstrijders genoemd.

In 1944 begon de bevrijding van Nederland. Dit betekende dat de geallieerde troepen, waaronder de Amerikanen, de Nederlanders kwamen helpen om de Duitsers te verslaan. Dit ging niet zonder slag of stoot en er waren veel gevechten en doden. Deze slachtoffers herdenken we ieder jaar op 4 mei tijdens de dodenherdenking.

Uiteindelijk werd Nederland op 5 mei 1945 bevrijd. Dit wordt elk jaar gevierd op Bevrijdingsdag. Het was een hele moeilijke tijd voor Nederland, maar gelukkig kwam er uiteindelijk een einde aan de oorlog en kon Nederland weer vrij zijn.

Tekst BB:

De Tweede Wereldoorlog in Nederland

De Tweede Wereldoorlog was een heel moeilijke en verdrietige tijd voor Nederland en zijn bevolking. Het begon in 1940, toen Duitsland Nederland binnenviel en de Tweede Wereldoorlog begon.

De inval van de Duitsers

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers Nederland binnen. Ze kwamen met veel soldaten en tanks en vielen ons land binnen vanuit het oosten. De Nederlandse soldaten probeerden zich te verdedigen, maar de Duitsers waren veel sterker en beter uitgerust.

Bezetting van Nederland

Na de inval werd Nederland bezet door de Duitsers. Dit betekende dat de Duitsers de baas waren in Nederland. Ze maakten wetten en bepaalden wat er gebeurde in het land. Nederlanders moesten zich aan de regels van de Duitsers houden en als ze dat niet deden, konden ze gestraft worden.

Jodenvervolg

Tijdens de oorlog werden de Joden in Nederland heel slecht behandeld. De Duitsers wilden alle Joden uitroeien en stuurden ze naar concentratiekampen. Hier werden ze opgesloten, mishandeld en vermoord. In totaal zijn er meer dan 100.000 Joden uit Nederland weggevoerd en vermoord.

Hongerwinter

In de winter van 1944-1945 was er in Nederland een heel groot tekort aan eten. Er was bijna niks meer te krijgen en veel mensen hadden honger. Vooral in de steden was het heel erg, omdat daar weinig eten was en er ook nog eens veel mensen waren.

Bevrijding

In 1945 werden de Duitsers verslagen en werd Nederland bevrijd. Op 5 mei 1945 was het feest in Nederland, omdat we weer vrij waren. De bevrijders kwamen uit verschillende landen, zoals Amerika, Engeland en Canada.

Dodenherdenking en Bevrijdingsdag

De Tweede Wereldoorlog was een heel moeilijke tijd voor Nederland en zijn inwoners. Maar het heeft ons ook veel geleerd en we herdenken de slachtoffers elk jaar op 4 mei. We vieren ook elk jaar op 5 mei onze vrijheid tijdens Bevrijdingsdag.

Bijlage 3: Tekst over exoten

Exoten

Exoten zijn dieren en planten die niet van nature in ons land voorkomen, maar hier naartoe zijn gebracht. Ze worden ook wel invasieve soorten genoemd. Het kan leuk zijn om exoten te zien, maar soms zijn ze ook gevaarlijk voor onze natuur en dieren.

Waar komen exoten vandaan?

Exoten komen uit andere landen en zijn hier naartoe gebracht door mensen. Soms zijn ze bewust meegenomen, bijvoorbeeld omdat ze mooi zijn of goed voor de landbouw. Maar soms zijn ze ook per ongeluk meegelift, bijvoorbeeld als verstekeling op een schip.

Welke exoten zijn er?

Er zijn heel veel verschillende exoten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft, de Aziatische hoornaar en de Japanse duizendknoop. Sommige exoten zijn niet gevaarlijk, maar anderen wel. Ze kunnen bijvoorbeeld andere planten en dieren verdringen en ziektes verspreiden.

Wat kunnen exoten doen?

Exoten kunnen veel schade aanrichten in ons land. Ze kunnen inheemse planten verdringen, waardoor er minder voedsel en beschutting is voor inheemse dieren. Ook kunnen exoten ziektes overbrengen op inheemse dieren. Dit kan leiden tot het uitsterven van bepaalde diersoorten.

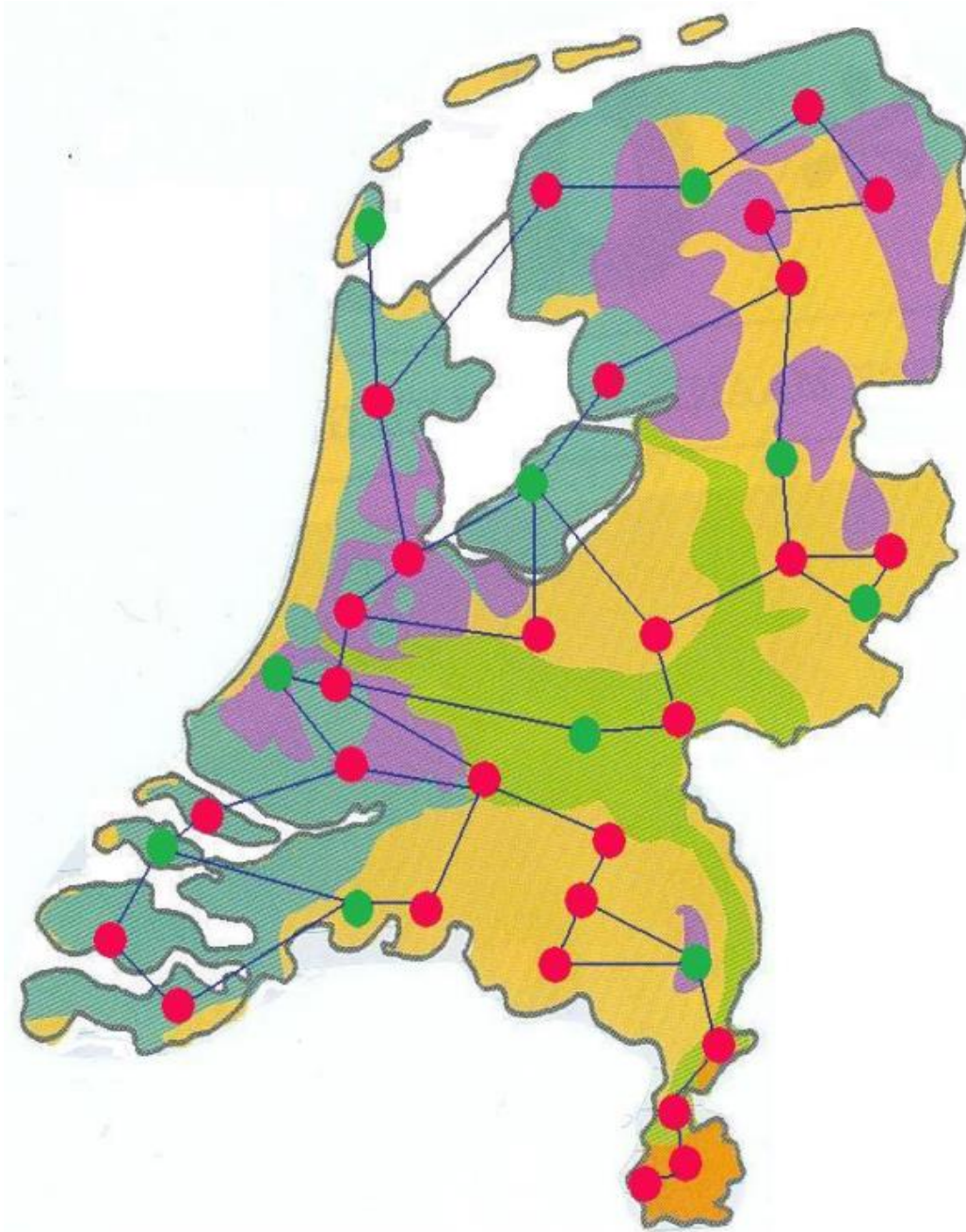
Wat kun je doen om exoten te voorkomen?

Om te voorkomen dat exoten schade aanrichten in ons land, kun je het beste geen exoten meenemen als je op vakantie gaat. Ook kun je geen exotische planten of dieren in je tuin zetten. Als je exoten ziet in de natuur, kun je dit melden bij de autoriteiten, zodat er actie ondernomen kan worden.

Het is belangrijk om voorzichtig te zijn met exoten, omdat ze de natuur kunnen verstoren. Geniet dus van exoten, maar wees ook bewust van de risico's die ze met zich mee kunnen brengen.

Bijlage 4: Grondsoortenspel

Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand
Zand	Zand	Zand

Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen
Veen	Veen	Veen

Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei
Klei	Klei	Klei

Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss
Löss	Löss	Löss

Ieder kind zet een pylon op een rood rondje. Je gooit om de beurt met een dobbelsteen. Je gooit bijvoorbeeld 3, dan mag je 3 rondjes (steden) verder. Stond je eerst in een kleigebied en je komt nu in een zandgebied, dan mag je een kaartje pakken met zand erop. Wie als eerste alle vier de kaartjes met de verschillende grondsoorten heeft, is de winnaar.

Bijlage 5: Domino atlas

 Start	 Een kaart waarop de verspreiding van een verschijnsel wordt weergegeven (bv. bevolkingsdichtheid in een gebied).	 Een kaart die een overzicht geeft van een bepaald gebied.
Wat is een atlas?	Wat is een trefwoordenregister?	Hoe heet de hoofdstad van Tanzania?
 Een lijntje dat aangeeft hoe groot de afstand op een kaart in werkelijkheid is.	 Een verklaring van de symbolen en kleuren op een kaart.	 Zuid-Amerika
Einde	In welk werelddeel ligt Nicaragua?	Wat zijn de bladwijzers van de atlas?
 Een verkleinde tekening van een gebied.	 De binnenkant van de omslag van de atlas waarmee je snel een gebied kunt vinden.	 Afrika
Hoe heet de hoofdstad van Australië?	Hoe heet de hoofdstad van Colombia?	Wat is een kaart?

 Noord-Amerika	 Een lijst achter in de atlas waarin je kaarten kunt opzoeken op trefwoord van A-Z.	 Canberra
Wat is het register van de atlas?	In welk werelddeel ligt Guyana?	Wat is een thematische kaart?
 Dodoma	 Een boek met kaarten.	 Bogota
Wat is een schaalstok bij een kaart?	Wat is een legenda?	Wat is een overzichtskaart?
 Een alfabetische lijst van topografische namen die in de atlas voorkomen.		
In welk werelddeel ligt Mauritanië?		

(Bron: Geowijs)

Bijlage 6: Gevelstenen

Bijlage 7: Weerwolven van jouw dorp of stad

De gemeenteraad van jouw stad of dorp bestaat uit een aantal belangrijke mensen. Denk aan een raadslid, de burgemeester, de commissaris van de politie, de commandant van de brandweer en de wethouders (coalitie). Samen proberen ze het dagelijkse leven in jouw stad of dorp in goede banen te leiden. Helaas zijn er altijd overtreders in een stad of dorp. Zij houden zich niet aan de regels en wetten die gelden in jouw stad of dorp en dit stoort de burgers natuurlijk enorm. Help jij mee de overtreders te vinden en een lesje te leren?

De karakters:

De burger

Zij hebben geen bijzondere gaven. Hun enige wapens zijn het vermogen, om het gedrag van andere burgers te analyseren en zodoende de overtreders te identificeren, en de overtuigingskracht, die nodig is om te voorkomen dat een onschuldige burger veroordeeld wordt.

De overtreders (oftewel de weerwolven)

Iedere nacht doen ze verkeerde dingen, ze overtreden de regels en houden zich niet aan de wetten. Overdag proberen ze te doen alsof ze heel braaf zijn, maar 's nachts vallen ze de burgers lastig.

Het raadslid (oftewel de ziener)

Het raadslid heeft veel contact met de bevolking en weet wat er speelt. Zo kan hij/zij besluiten en belangen van inwoners goed afwegen. Elke nacht kan zij of hij door haar gave achter de ware gedaante van een andere speler komen. Zij helpt hierbij de burgers.

De commissaris van de politie (oftewel het onschuldige meisje)

De politie is undercover in jouw dorp/ jouw stad! De commissaris van de politie mag de overtreders bespioneren door 's nachts te gluren. Als hij/zij door een overtreder gesnapt wordt, sterft hij/zij direct (en in stilte) in de plaats van het aangewezen slachtoffer. De commissaris van de politie mag alleen 's nachts spioneren, als de overtreders actief zijn.

De gemeenteraad (oftewel de jager)

De gemeenteraad neemt belangrijke beslissingen, soms ook beslissingen waar de burger niet blij mee is maar waar ze zich wel aan moeten houden. Wanneer de gemeenteraad wordt vermoord mag de gemeenteraad ervoor kiezen om iemand ook te elimineren. De burgers moeten dit navolgen en hier genoeg mee nemen...

De commandant van de brandweer (oftewel de heks)

De rol van de brandweer in een dorp of stad is cruciaal, het gaat bij een brand soms om leven of dood. De brandweer kan uit twee dingen kiezen in de nacht:

- Blussen: Een overleden speler kan worden gered uit de brand en tot leven worden geroepen.
- Laten branden: een speler wordt vermoord.

De commandant van de brandweer mag beide dingen in de nacht doen. Zij/ hij mag dit niet bij dezelfde persoon doen. Dit kan betekenen, dat er de volgende morgen géén, één, of twee doden te betreuren zijn. De commandant van de brandweer mag zichzelf ook redden.

De burgemeester

De burgemeester wordt door een speciale algemene stemming gekozen. Deze stemming vindt plaats direct voor de eerste stemming in de normale fase van de eerste nacht. De kaart van de burgemeester wordt aan de gekozen speler gegeven. De gekozen speler mag de benoeming niet weigeren. Het kan voorkomen, dat de burgemeester een weerwolf is! Vanaf nu telt de stem van de burgemeester dubbel, als de stemmen staken. Als de burgemeester sterft, benoemt hij (terwijl hij zijn laatste ademtocht uitblaast) een opvolger.

De dief

In jouw stad of dorp worden niet alleen mensen vermoord, er worden ook dingen gestolen... Als je met de dief speelt, dan voegt de spelleider twee kaarten meer dan het aantal spelers toe. De dief krijgt mag dan tussen de twee overgebleven kaart kiezen. Vanaf nu speelt de dief het door hem gekozen karakter. De dief mag er ook voor kiezen om de dief te blijven. Hij speelt dan verder als normale burger. Ziet de dief twee overtrederskaarten (weerwolven)? Dan moet hij één van de twee weerwolven kaarten overnemen.

Coalitiemaker (oftewel cupido)

De fracties bestaande uit wethouders vormen samen een coalitie, dit is belangrijk omdat zij een meerderheid vormen in het bestuur. Zo kunnen er keuzes worden gemaakt.

De coalitiemaker kiest twee spelers uit die een coalitie vormen, vanaf nu werken ze dus samen. Als één van de wethouders in de coalitie omkomt, sterft de ander direct omdat ze altijd samenwerken. Let op: wethouders uit de coalitie kunnen nooit op elkaar stemmen!. En als de ene wethouder een burger is en de andere een overtreder, verandert het doel van het spel voor hen. Om hunzelf te beschermen moeten ze proberen alle andere spelers te elimineren.

Het verhaal

In het middeleeuwse stadje/dorpje (jouw stad of dorp) wonen alle bewoners in vrede samen. Tot dat ene moment. Iemand slaat een kreet! Wat is er aan de hand! Het lichaam van de burgemeester ligt bewegingloos op grond. Een donkere gedaante schiet weg in een donker steegje. De burgemeester is vermoord! Wie heeft dit op zijn geweten. Is de legende dan toch waar en zijn de overtredders (weerwolven) teruggekeerd in jouw stad of dorp?

De spelleider begeleid het spel

Om te beginnen wordt er een verteller uitgekozen, dit is de spelleider. De spelleider speelt zelf niet mee en is verantwoordelijk voor het in goede banen lijden van het spel. De spelleider geeft iedere deelnemer een kaart. Als speler bekijk je nu je karakterkaart en laat je deze aan niemand zien. Op de kaart staat je rol. Ben je een **burger**? Probeer dan om alle **overtreders (weerwolven) te ontmaskeren**. Ben je een **overtreder (weerwolf)**? Dan probeer je juist alle burgers te vermoorden.

De nacht

De spelleider sust nu alle spelers in (jouw stad of dorp) in slaap en iedereen sluit de ogen. De nacht is begonnen. De spelleider roept nu één voor een de karakters op.

Alleen de eerste nacht

1. **De spelleider roept de dief op.** De dief wordt wakker en bekijkt de twee gedekte kaarten in het midden van de tafel. Dan kiest de dief één van de karakter kaarten uit en wisselt deze om met zijn eigen kaart. De spelleider zegt: "De dief valt weer in een diepe slaap"
2. **De spelleider roept de coalitiemaker op.** De coalitiemaker wordt wakker en wijst twee spelers aan. Deze spelers gaan vanaf nu altijd samen werken, net als een coalitie. De spelleider loopt een rondje door de kring en tikt de gekozen spelers zachtjes op de knie of schouder aan. Hierna brengt de spelleider de coalitiemaker weer in slaap.
3. **De coalitieleden worden wakker.** De spelleider roept de coalitieleden op om wakker te worden. Hierdoor weten de coalitieleden van elkaars bestaan en vallen vervolgens weer in een diepe slaap.

Normale nacht fase.

4. **Het raadslid (oftwel de ziener) wordt wakker.** "Het raadslid heeft veel contact met de bevolking en weet wat er speelt, hij of zij wordt wakker en wijst een speler aan van wie zij de identiteit wil ontdekken". De spelleider laat vervolgens stillietjes de karakterkaart van de uitgekozen speler aan de ziener zien. "Het raadslid valt weer in een diepe slaap".
5. **Dan worden de overtredders (oftewel de weerwolven) wakker.** "De overtredders openen de ogen en kijken elkaar aan." Gezamenlijk kiezen ze nu een slachtoffer voor deze nacht. Na het kiezen van een slachtoffer vallen de overtredders weer in slaap.
6. **Nu wordt de commandant van de brandweer (oftewel de heks) wakker.** De spelleider wijst nu voor de commandant van de brandweer aan wie het slachtoffer is van de overtredders. "Wil de commandant van de brandweer de brand blussen (en dus een leven redden) of laat hij/zij de brand branden (en overlijdt het slachtoffer). Vervolgens gaat ook de commandant van de brandweer weer slapen.

De ochtend

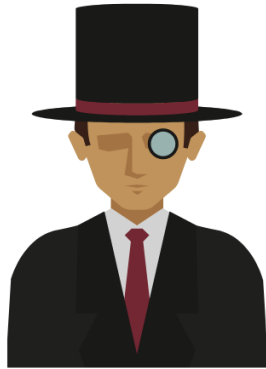
Nu de ochtend is aangebroken maakt de spelleider de slachtoffers van afgelopen nacht bekend. De spelleider maakt aan alle spelers bekend wat de rol was van de slachtoffers. Wanneer alle slachtoffers bekend zijn gemaakt gaan we over naar de dag. Lig je als speler uit het spel? Je mag dan op geen enkele manier meer communiceren met de spelers die nog wel in het spel zitten.

De dagelijkse discussie

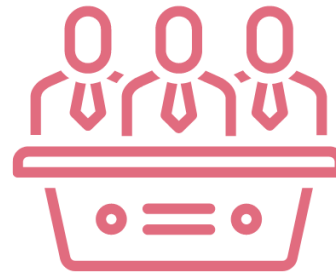
De dorpelingen gaan nu met elkaar in discussie. Ze proberen nu uit te zoeken wie de overtreders zijn. De overtreders doen er alles aan om niet door de mand te vallen en de verdenkingen te leggen op onschuldige burgers. Je mag liegen over je rol en dingen zeggen om anderen op het verkeerde been te zetten. Je mag als spelers natuurlijk nooit je karakterkaart omdraaien om te bewijzen dat je de waarheid verteld.

De stemming

Op een gegeven moment besluit de spelleider dat er genoeg is gediscussieerd. Eerst wordt er (alleen na de eerste nacht) een burgemeester gekozen, zijn of haar stem zijn tijdens de stemming 2 stemmen waard. En daarna gaan we over in de dagelijkse stemming. De spelleider telt af en alle spelers wijzen naar een andere speler. De speler met de meeste stemmen ligt nu uit het spel. De rol van deze speler wordt door de spelleider bekend gemaakt. Zijn er nu nog weerwolven en burgers in het spel? Dan gaan we nu door naar een nieuwe nacht.

De burgermeester

De gemeenteraad

De coalitie

De dief

De commandant van de
brandweer

De commissaris van de
politie

Het raadslid

De overtreder

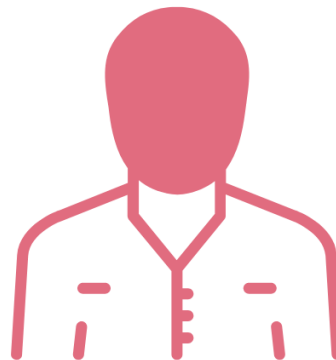
De overtreder

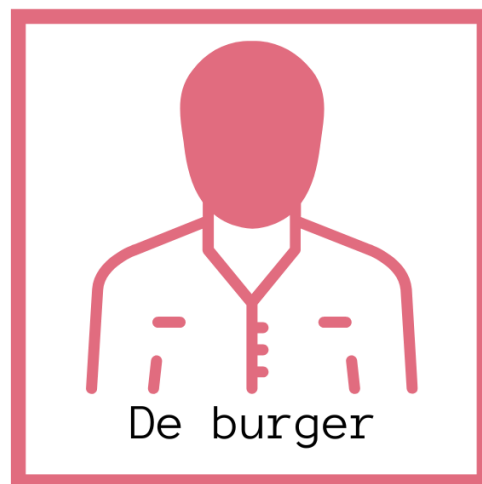
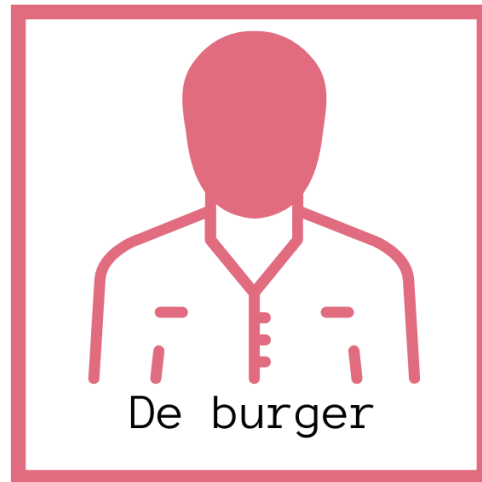
De overtreder

De overtreder

De burger

Bijlage 8: Bingokaart 'De vrijwillige brandweer'

Wat hoor je in het verhaal?

